

II K
2074

M, II, 141.

37, 23.

[-475, 23]

ANDREAE WAGNERI
LL. AA. ET I. V. D.
DE
DISTINCTIONE
TERRITORIORVM
IMPERII
IN CLAVSA ET NON CLAVSA
DISPVATIONES DVAE

ALTERA
AMPLISS. ORDINIS PHILOSOPH. CONSENSV

A. D. XXVI. IVL.

ALTERA
ILL. ICTORVM ORDINIS AVCTORITATE

A. D. III. AVG. CIOIOCCCLII

PRO

L I C E N T I A
SVMMOS IN VTROQVE IVRE HONORES
CAPESSENDI
AD DISCEPTANDVM PROPOSITAE.

L I P S I A E
EX OFFICINA LANGENHEMIANA.

REVERENDISSIMO
ATQVE
ILLVSTRISSIMO DOMINO
DOMINO
HENRICO
SAC. ROM. IMP.
COMITI
DE
BRÜHL

LIBERO BARONI

DE

FORSTE ET PFOERTHEN

DYNASTAE

CLIENTELARVM

GROSchWITZ PESTERWITZ

BRVCKEN

RAHNISDORFF

CET

SERENISSIMI AC POTENTISSIMI
REGIS POLONIAE
PRINCIPIS ELECTORIS SAXONIAE
MINISTRO STATUS INTIMO
A CONSILIIS SANCTIORIBVS
REGII CVBICVLI
SVMMO PRAEFECTO
REGNI POLONIAE
SVPREMO REI TORMENTARIAE PRAEFECTO

EXERCITVS SAXONICI PEDESTRIS

PRAEFECTO

CAMERAE REDITVVM PVBLICORVM

EX TRIBVTIS

ET VECTIGALIBVS GENERALIBVS

DIRECTORI SVPREMO

COHORTIS PRAETORIAE SAXONICAE IN POLONIA

ET LEGIONIS PEDESTRIS

PRAEFECTO

DOMINO SVO
CAPITVLI S. PETRI BVDISSINENSIS

PRAEPOSITO

ORDINVM

AQVILAE ALBAE

SANCTI ANDREAE

AQVILAE NIGRAE

ET

S. ALEXANDRI NEVSKI

EQVITI

DOMINO SVO
INDVLGENTISSIMO

D. D. D.

ILLVSTRISSIMI NOMINIS

CULTOR DEVOTISSIMVS
ANDREAS WAGNERVS.

DISPV TATIO PRIOR HISTORICA
DE
DISTINCTIONE
TERRITORIORVM
IMPERII
IN CLAVSA ET NON CLAVSA
QVAM
AMPLISS. ORDINIS PHILOSOPH
CONSENSV

A. D. XXVI IVLII MDCCC LII

AD

DISCEPTANDVM PROPONIT

ANDREAS WAGNERVS

A. M.

RESPONDENTE

IOSIA LVDOVICO ERNESTO
PÜTTMANN O

OSTRAVIENSI - SAXONE

L I P S I A E
EX OFFICINA LANGENHEMIANA

DISPUTATIO PRIOR HISTORICA
DE
DISTINCTIONE
TERRITORIORVM
I M P E R I I
IN CLAVSA ET NON CLAVSA

CVAM
ANALISE ORDINE PHILOSOPHI
CONSENSV
A. D. 1741. VIZ. CALOCEN
D. D. 1741. VIZ. CALOCEN
D. D. 1741. VIZ. CALOCEN
ANDREAS WAGNERVS

A. M.
RESPONDENTE
IOHANNES BAPTISTUS FRIESTO
P. T. T. A. N. O.
D. D. 1741. VIZ. CALOCEN

F. P. S. S. S.
IN OFFICINA LITHOGRAPHICAE

CAPVT I.

INSTITVTI RATIO EXPONITVR, ET GENERALIA
QVAEDAMDE DISTINCTIONE TERRITORIORVM IMPERII
IN CLAUSA ET NON CLAUSA DISSERVNTVR.

Distinctionem territoriorum Imperii Romano-Germanici in clausa et non clausa, a multis Iuris Publici Doctoribus receptam, plures tamen, recentiorum imprimis haud pauci, repudiarunt, adeo, vt magna sit Iure Consultorum dissensio, quibus ea constituta sit fundamentis, quae auctoritas eius atque vis, quaeque eius habenda sit ratio? Habet omnino ius *Landsassiatum*, ad quod potissimum omnis illa de territoriis clausis et non clausis quaestio spectat, cum aliis iuribus non nisi longo vsu constitutis et sancitis, quorum origines plerumque admodum dubiae sunt atque incertae, habet, inquam, hoc commune cum illis, vt haud liquido constet, vnde sit ortum, quoue imprimis titulo introductum. Itaque mirandum non est, in tam diuersas circa hanc ipsam quaestionem sententias viros doctos abuisse, aliosque ipsam

distinctionem explofisse atque eieciffe, alios, re quidem retenta, de verbis tamen magna varietate difceptaffe. In quo quamquam plurimos valde obscure et inconstanter effe verfos deprehendes, id tamen, fi diligenter penitusque de argumentis eorum cognoueris, exstabit atque manifestum erit: ea *territoria* plerisque *clausa* vocari, *in quibus omnia, quae sunt in territorio*, seu, quae finibus eius continentur, *regulariter etiam de territorio*, i. e. superioritati et iurisdictioni vnus domini subiecta esse (voce vernacula, *in und unter ihnen geseffen*) *praesumuntur, quoad exempta esse, probatum sit*. Nec praeter rationem sic viri docti statuiffe videntur. Constat enim ex superiorum temporum historia, in quibusdam Germaniae regionibus Duces aliosque Principes, occasionem res suas et potentiam augendi, finesque ditionum suarum vtrobique dilatandi naetos, ea non strenue tantum, sed tam felici quoque successu esse vfos, vt omnes, qui intra territorii alicuius fines confedissent, opprefferint, iisque ad ditionem suam redactis, certos regionibus suis fines terminosque constituerint. Quod quamquam aliarum prouinciarum Duces et Principes etiam molitos esse sciamus, tam parum tamen euentum consiliis respondisse constat, vt qui in iisdem territoriorum finibus essent, Comites, Dynastae, Nobiles et Ciuitates, quamquam opibus, armis et potentia minus valerent, iura tamen sua pristinamque libertatem feliciter vel conseruauerint vel recuperauerint. Quare cum in omnibus de superioritate et subiectione contentionibus maxime id obtineat, vt eius, quae plerorumque fors sit, habeatur ratio; velut in illis regi-

gionibus, in quibus plerique minores prouinciae status, Ducibus Principibusque resistendo, vt incolumem seruarent libertatem, peruicerunt, hi quidquam imperii in illos sibi arrogare prohibentur, nisi quo iure illud fiat, distinctis atque perspicuis argumentis docere possint, sic in iis quoque territoriis, in quibus omnes, aequa antea libertate vsi, in arbitrium tandem atque potestatem potentioris Principis venerunt, si qui sint, qui, excusso dominationis alienae communisque imperii iugo, libertatem pristinam affectent, quò iure quoue titulo id sibi sumant, idoneis argumentis probare debent. Instituti ratio eiusque, in qua defendendam hanc suscipimus commentationem historicam, cathedrae leges de principiis et fundamentis, deque natura et pondere distinctionis nostrae plura differere et accuratius in territoria clausa et non clausa, quae sint, quibusue declarentur signis, inquirere haud patiuntur. Attingenda ideo haec, quae diximus, erant, vt intelligatur, in quaestione, an aliquod territorium clausum vel non clausum sit? aequae ac in multis aliis de Iure Publico quaestionibus ad ipsas rei Germanicae origines nobis adscendendum, atque ex historiae monumentis et actis publicis fundamenta iuris constituenda esse. His igitur cum dissertationis huius fines terminique describantur, quos egredi vetamur, nos, si obscura nonnulla, vel adhuc dubia videantur, eo facilius ab aequis harum rerum aestimatoribus veniam impetrabimus, si meminerint, ad certam atque definitam legem formandam nobis orationem, omniaque, quae propius ad Iuris Publici et Feudalis scientiam accedunt, omittenda fuisse, et in alte-

DE DISTINCTIONE TERRITORIORVM IMPERII

ram, quippe quam scripsimus, de *distinctione territoriorum Imperii in clausa et non clausa Iuris Publici dissertationem* recitanda. Itaque hoc vnum nobis posuimus, atque ponere iussi sumus, de quo hic dissereremus, vt ostendamus, qua ratione ex historia cuiuscunque territorii, vel clausum illud esse, vel non clausum demonstrari possit, et ad quanam tempora origo *Landsassiatum*, quippe *specifici*, quem vocant, territoriorum clausorum *characteris* sit referenda. Nec, nisi profus fallimur, rem agimus aut inutilem, aut ab aliis iam ita expeditam, vt nihil amplius desiderari possit. Abest enim doctrinae de territoriis clausis et non clausis fundamentum ex historia repetitum, quod a plerisque, qui pertractandam eam sibi sumserunt, aut turpiter ignoratum, aut plane relictum, aut temere excogitatum est. Nam si a MENCKENIO ^{a)}, WERNHERO ^{b)} atque AVCTORE *Examinis Dissertationum Pucholtzianarum* ^{c)} discesseris, et aut BESOLDVM aut SPEIDELIVM aut MYLERVM aut eum, qui recentioribus distinctionis nostrae fautoribus semper in ore est, HILDEBRANDVM ^{d)} reliquosque laudatos saepe viros consulas, quamquam ex his alius

a) LÜD. MENCKENII *Dissert. de vi superioritatis territorialis in territoriis Imperii clausis Lipsiae 1712 habita.*

b) IO. BALTH. WERNHERI *D. de probatione Landsassiatum ex situ terrarum. Wittebergae 1717.*

c) E. D. H. E. M. *Examen Dissertationum ex Iure Publico et Feudali de Iurisdictione Feudali et Superioritate territoriali nec non de natura et praerogatiuis Regni Boemiae nuper editarum a Cl. ICto Wenest. Xaverio Neumanno de Pucholtz. Lips. 1718.*

d) HENR. HILDEBRANDI *D. de territorio clauso et non clauso sine mixto. Altorf. 1715.*

alius alio accuratius rem tetigisse videtur, neglectis tamen
 historiae monumentis, exilibus suis ratiunculis viros alioquin
 prudentes et se et alios delusisse animaduertes. Longe alia
 istorum est ratio, qui, cum omnem Iuris Publici notitiam
 Imperiique Romano-Germanici formam ex historia patriis-
 que legibus hauriendam esse intelligerent, rationem quo-
 que diuersae formulae, qua territoria clausa et non clausa,
 quae hodie vocamus, inter se distant, ex pristina provin-
 ciarum imagine repetendam censent. Horum constans at-
 que communis opinio est, veram territoriorum clausorum
 originem verumque insigne esse: *si veteres Ducatus aut
 Principatus in eo statu, in quo antea fuerunt, ad nostra etiam
 tempora permanferint*; ea vero in quibus, mortuis veteri-
 bus Ducibus aut Principibus, penes quos olim summa in
 provinciis fuit potestas, noui non successere, sed Ducatus
 Imperio immediate subiecti sunt, pro territoriis clausis
 agnoscere non debere. Ex antiquis ergo temporibus arcessen-
 dam esse hodierni status formulam, conuenit inter illos.
 Sed in definiendo ipso tempore tanta obtinet opinionum
 varietas et dissensio, vt nulla fere fit memorabilis historiae
 veteris aetas, quam non in partes suas traxerint discrepan-
 tes inter se Iuris Publici Doctores. Vt enim eos praeter-
 mittam, qui antiquissimo aeuo, quo innotescere coepit Ger-
 manorum nomen Romanis, vestigia ac prope incunabula
Landfascatus reperiunt, alii ad Merouingorum regnum, alii
 ad Imperii Romano-Germanici primas origines proximaque
 originibus adscendunt. Qui extincta cum Ludouico Re-
 gum familia, qui suo arbitrio Germaniae imperauerant,
 nouam

§ DE DISTINCTIONE TERRITORIORVM IMPERII

nouam extitisse Regni formam scribunt, ad ea quoque tempora originem *Landfassiatus* referre non dubitant. Sunt, qui decantata ista de Archiprincipibus in Germania doctrina egregie rem omnem explicatam esse putent. Sunt, qui *COCCEIVM* secuti, in fideis ab eo prouinciis immediatis territoria non clausa, in mediatis clausa se inuenisse sibi visi sunt. Quae tamen Germaniae diuisio cum minus ardeat aliis, ad quinque illos, Saxonum imprimis temporibus ad modum potentes, Ducatus prouocant, atque ita demum, ex quo vera diuisionis illius ratio adpareat, se attulisse opinantur. Sed et operis haud exigui et a nostro instituto plane alienum foret, omnes eruditorum opiniones et coniecturas, ne dicam, excutere, sed tantum enumerare. Igitur de praecipuis tantum videamus, hisque, quae nobis de ratione origines *Landfassiatus* definiendi vera visa sunt, addamus. In quo ne parum felices atque inuita fortasse *Minerua* versemur, veremur. Cum enim eadem fere sit *Landfassiatus* origo, quae superioritatis territorialis, haec vero non vbique eodem tempore sit introducta et stabilita, quis quaeso non videt, viam, qua in probando *pleno Landfassiatu* incedendum est, diligenter monstrari non posse, nisi de aliquo Imperii territorio, clausum illud esse, ex veris principiis demonstretur? Quod quamquam difficillimum esse experti sumus, tantum tamen absuit, vt haec nos deterruisset difficultas, vt potius animum addiderit, in quaestione de territorio clauso Landgrauatus nostri Thuringici, quid valeant vires, periclitandi. Sed temporum angustis inclusis, et improuisa accelerandi labores necessitate pressis, destituenda inchoata erant,

erant, atque generatim et vniuersè de territoriis clausis et non clausis differendum. In quo negotio peragendo, si nobis non popularem, sed summorum istorum virorum, quorum fauorem mereri cupimus, eam nobis conciliaremus gratiam, vt nos aliquando in pertexendo eo, quod exorfi sumus, aliquid praeflituros, beneuole putarent, in praesenti enim nos aliquid praefstare nec opinamur, nec vllus a nobis expectabit; mirifice ea nos confirmaret, vt alio tempore, quae conati sumus, eruditorum examini subiiceremus, summisque viribus contenderemus, vt tanto fauore videremur aliquando dignissimi.

CAPVT II.

ORIGINEM TERRITORIORVM CLAVSORVM NON
EX ANTIQVISSIMO GERMANIAE ANTE CAROLINGOS
STATV REPETENDAM ESSE OSTENDITVR.

Dum vero ex antiquissimis istis temporibus, quibus Germaniam ad Romanorum imperium adiunctam esse, iisque expulsis, Francorum armis paruissè legimus, argumenta pro *Landassiatu pleno* territoriorum clausorum duci non posse negamus, haud id agimus, vt viros clarissimos deque patria immortaliter meritos reprehendamus, qui Iuris Publici origines a primis rerum Germanicarum incunabilis atque vicissitudinibus repetunt, omniaque eius capita ad id, quod ab istis iam temporibus diuturno vsu atque consuetudine inualuit, referunt. Hoc tantum concedi nobis postulamus: in primacua hac reipublicae imagine perlustranda neque diutius, quam par erat, commorandum, nec praeter
B
quam

10 DE DISTINCTIONE TERRITORIORVM IMPERII

quam rei natura fert, causae grauis praefidia firma in illis temere quaerenda esse, quae, cum incertis ac fere nullis rerum gestarum monumentis tradantur, vix quisquam sine temeritate aut affirmare aut refellere aufit. Tanta enim caligine huius aevi premitur historia, vt aegre Germaniae, varietate gentium constantis, fines atque populos definire et enumerare, nedum singularum eius prouinciarum terminos atque formam, Regum Ducumque auctoritatem potestatemque et eorum, qui sub imperio Principum fuere, conditionem describere possis. Aberat enim, quod constat, historia maioribus nostris. E graecis ergo et praecipue latinis scriptoribus petenda eius notitia, quorum quam exigua quaeso in his potest esse auctoritas! Datur haec venia scriptori in Germania hospiti, suis moribus assuefacto, vt cum suis peregrina comparando, haec ex illis ingeniose coniciat. Sed si parum quoque in iis, quod raro fit, a veritate aberrauerit, minus tamen argumenti in re, non in coniecturis posita, sed rationibus et documentis confirmanda, scriptoris opinantis magis, quam verum videntis praebabit narratio. Praeterea iis, quae tunc Germaniae fines incoluerunt, gentibus aut inde expulsis, aut mira ista migrandi cupiditate eductis, cum aliae earum regiones occurrerent, minimis momentis maximae factae sunt temporum inclinationes atque crebrae finium et totius Germaniae status legumque mutationes. Qui ergo quaeso potest in eiusmodi argumento vis esse atque pondus? et quam ratione ex eo, quod aliqua veteris Regni Teutonici natio Regi aut Duci subiecta fuerit, nostra tempora Principumque nostrorum

strorum iura colliges? Sed, inquis, si gentis, quae hodie adhuc viget, maiores in Regis aut Ducis ditionem iis iam temporibus venisse, summamque imperii penes Principem fuisse, probauero, victas dabis manus. Ne tunc quidem a me extorquebis assensum, nisi prius demonstraueris, eam gentem iam olim iisdem, quibus hodie includitur, inclusa finibus prouincia habitasse, atque eandem, qua hodie gaudent, tunc nactos esse, et, in quo momentum maximum positum est, incolumem ab omni vicissitudine vsque ad nostra tempora conseruasse Principes potestatem. Quod vero nullis argumentis effici posse, nisi patriae historiae plane expers haud aegre concedet. Sed age, luculentum huius rei ex Thuringia capias exemplum. Antiquissimis temporibus Reges eam habuisse, et post, Franciscis imperium tenentibus, in Ducatum redactam esse constat, et diligenter admodum probauit STRVVIVS^{e)}, nec inter praecipua argumenta, quae Thuringiae Landsassiatum demonstrent, hoc referre dubitauit. Sed parum in hoc probando eum adiuvat, EX AVCTORE de Landgrauis Thuringiae post SAGITTARIVM et ALBINVM docuisse, Heroldum, Merouigum, Bassinum et Hermensfridum, antiquos Reges, Thuringiae imperasse, multa praeclare ab iis gesta, plurimosque Duces, quos figillatim enumerat vir doctus, constitutos esse. Qua enim potestate Reges isti vsi sint, id admodum esse obscurum, superioritatem territorialem tempore Caroli M. ignoratam, Duces dominos territorii Comitum non fuisse, Thuringiam iure haereditario

B 2

NON

e) in D. de Iure Landsassiatum in Thuringia, Sect. III. §. 2.

non possedisse, an, Carolo M. ac Ludouico Pio imperantibus, Thuringia suos Duces habuerit? dubium esse atque incertum, destructum denique prorsus et Regnum et Ducatum concedere cogitur. Magis adhuc haec Regni Francorum initia AUCTOR *Examinis Dissertationum Iuris Publici ac Feudalis a Neumanno de Pucholtz editarum* ^{f)} vrget, quem ob singulare et egregium historiae et Iuris Publici studium, quo omnes, qui diuisionis nostrae causam perorandam susceperunt, longe antecedit, valde admiramur. Vtrum Duces dignitatem suam haereditario iure possederint, et suo imperio prouincias rexerint, an tantum magistratus, Regum arbitrio facti, dici debeant, haec singula prolixiori opus non habere discussione, acute non minus quam vere existimat, modo hoc certum sit, atque exploratum, *Comites iis iam temporibus sub Ducibus fuisse*. Iam vero nos non negamus, Duces, qui apud Francos horumque ex Merouingorum gente ortos Reges prouincias regebant, Comitibus honore ac potestate superiores fuisse, pluresque interdum (nam commentum de duodecim Comitibus vni Duci semper subiectis dudum iam explosum est ab eruditis ^{g)}) Comitatus ipsorum curae commissos. Eoricus enim Gothorum Rex Victorium Ducem septem Ciuitatibus praefecisse traditur ^{h)}; Nicetium a Childeberto Rege vrbi Arvernae Ruthenae atque Vcetae ⁱ⁾, Ennodium Turonicis atque Picta-

vis

f) Cap. VII. §. 6. p. 71.

g) HERTIVS *de Orig. et Progressu specialium R. G. I. Rerumpublicarum* §. 4. in *Opusc. Vol. II. T. II. p. 9.*

h) GREGOR. TVRONENSIS *Lib. VIII. c. 26. p. 396. Edit. Rainardi.*

i) IDEM *Lib. VIII. c. 18. p. 391.*

vis ^{l)}) Duces datos esse legimus. Noricorum Principi novem Comitatus, regnante Pipino, paruisse constat ^{m)}). Iisdem temporibus duodecim ⁿ⁾), posterioribus quindecim Comitatum ^{o)}) vni a Rege subiectorum mentio occurrit. Verum hoc neque semper obtinuit, plurimosque Comites iam Merouingorum aeo nulli Duci subiectos occurrere, apud scriptores videas ^{p)}), nec ex horum, quos laudavimus, verbis patet, Comites Ducibus paruisse. Duces non nisi in bello et disciplinae militaris ratione habita, Comitibus imperas, vel inde apparet, quod Comites a folis Regibus constituebantur ^{q)}), nomine ipsorum iurisdictionem suam

B 3

exer-

l) IDEM *Lib. VIII. c. 26. p. 396.*

m) FRAGMENTVM *Chron. Iminenſis apud Caniſum, Antiquar. Lection. T. IV.*

n) VITA ALDERICI *Episcopi Cenoman. n. 1. EGINHARTVS Annal. Francor. ad an. 1000XLVIII. ANNALES FRANCORVM FULDENSES ap. Duchesnium in Scriptor. Rer. Francic. T. II. conf. PITHOEI Aduerſ. L. I. c. 8. HERTII Notit. Franc. c. 5. §. 22.*

o) DITMARVS *L. IV. apud Leibnitium p. 354.*

p) FREDEGARIVS *Chron. c. 78. p. 649. Edit. Ruinardi: Exceptis Comitibus, qui Ducem super se non habebant. IDEM c. 37. p. 617. GESTA DAGOBERTI L. I. c. 36. apud Duchesnium in Scriptor. Rer. Francic. T. I. p. 583. Praeter Comites plurimos, qui Ducem supra se non habebant. In Burgundia, teste DITMARO L. VIII. p. 407. nullus vocabatur Comes nisi is, qui Ducis honorem possidebat.*

q) GREGORIUS TVRONENSIS *Histor. Francor. L. IV. c. 40. p. 181. Comitatum in vrbe Gaballitana, Sigiberto Rege impertiente, promeruit. IDEM c. 42. p. 182. Peonius vero huius municipii Comitatum regebat, et ad renouandam actionem munera Regi per filium transmisiſit. (Vocabulo actionis officium notari, patet ex MARCVLF. L. I. Form. 8. p. 380. T. II. apud Baluzium: Ideo tibi actionem Comitatus*

exercébant r), ab eorum sententiis immediate ad Reges, non ad Duces, quorum auxilium tum demum adhibebatur, si Comes quendam coercere non posset f), prouocabatur r) nec Comites a Ducibus, sed a solis Regibus iudicabantur u), ad Comitia vocabantur, atque conuentibus publicis aderant x), indeque maximis elogiis ornabantur y). Sed quid multa? Quaecunque placent viris doctis, largiamur. Ad nostras leges eius acui respublicas sibi fingant. Summam imperii penes Duces fuisse, Comites, Dynastas, Nobiles eorum potestati subiectos, homagia praestitisse, tributa soluisse, omnia ex arbitrio Ducum pependisse, atque hodiernam *superioritatem territorialem plenumque Landsassiatum* in eorum terris viguisse, lubenter concedimus. Id tamen nullo

mitatus, Ducatus ac patriciatus ad agendum regendumque commissimus. IDEM *L. VIII. c. 18. p. 391.* Guntchramus Rex Theodulfum Andegauis Comitem esse decreuit.

- r) GREGORIUS TYRONENSIS *L. VIII. c. 18. p. 391. vbi de Theodulfo a Rege constituto, a ciuibus repulso: recurrens, inquit, ad Regem iterum praeceptum accipiens Comitatum rexit. MARCVLF. L. I. Form. §. p. 380. T. II. apud Baluzium.*
- s) *Tit. 36. §. 6. LL. ALAMANN. apud Lindenbrog. Cod. LL. Antiq. p. 372.* Et si talis persona est, quam Comes in placito distringere non potest, tunc eum Dux legitime distringat.
- t) MARCVLF. *L. I. Formul. 28. p. 389. T. II. apud Baluzium. confer. CONRINGII Exercit. de Iudic. Reip. Germ. §. 23. apud Pistorium p. 474. HERTII Notit. Regn. Francor. c. 5. §. 36.*
- u) *Exemplum Garacharii Comitis apud GREGOR. TYRONENS. L. VIII. c. 6. p. 360. vide. Plura alibi passim.*
- x) *LL. ALAMANN. apud Lindenbrog. Cod. LL. Antiq. p. 363. conf. THOMASIVM de Orig. feudal. §. 15. lit. k.*
- y) *Testantibus passim formulis MARCVLFI conf. BIGNON. in Not. apud Baluz. T. II. p. 962.*

nullo modo negari potest, atque extra omnis dubitationis aleam positum est, omnis Germaniae statum Caroli M. tempore prorsus immutatum, Ducum potestatem valde immunitam, terras eorum, in pagos diuisas, Comitibus, qui vicario munere fungerentur, et a Regibus pro arbitrio dari et remoueri possent, esse demandatas²⁾, adeoque *genuinum* istum, quem vocant territoriorum clausorum *characterem*: vt veteres Ducatus aut Principatus in illo statu, in quo antea fuerint, ad nostra tempora peruenerint, euanescere, et quaecunque demum ex illorum temporum historia studiose afferas, rem nostram nihil prorsus iuuare.

CAPVT III.

TERRITORIORVM CLAVSORVM FORMAM SVB
CAROLINGIS IGNORATAM FVISSE PROBATVR.

Contra eos itaque potius disputemus, qui sub Carolingorum imperio origines *Landassiatas* quaerunt, quibusque pugnent rationibus, quodue earum sit pondus videamus. In quo vt breues atque concinni simus, nec id, in quo cardo disputationis nostrae vertitur, quodque in varietate temporum rerumque positum esse diximus, centies repetamus, cum singulas prouincias percurrere, quae earum forma, quaeque Ducum Principumue hic vel alibi fuerit potestas, hoc loco excutere, non vacat; paucas tantum obseruationes veluti per saturam proferre liceat. Scilicet

2) TRITHEMIVS *de Orig. Francor. ad an. 742.* VADIAN. *L. I. de Coen. et Monast. Germ. vet.* LAZIVS *Commentar. de Republ. Rom. L. II. c. 9.*

licet hoc primum monemus, qui cum Carolingicorum, tum Saxoniorum Imperatorum aevo occurrunt, Duces haud vno sensu ita vocari. Alii nil praeter militare imperium gesserunt. Talis Gero Dux et Marchio in Slaucis terris fuisse videtur ^{a)}. Neque alia defunt exempla, vbi qui Ducatui numquam praefuere, Duces audiunt ^{b)}. Alii veluti Praefides feu Praefecti Regum vices eorum in vniuersa provincia ^{c)}, saepe in singulis Ciuitatibus ^{d)} sustinebant. Alii non

- ^{a)} DITMARVS L. II. p. 333. DIPLOMA OTTONIS I. quod exhibuit ECCARDVS in *Hist. Geneal. Princ. Saxon. Super.* p. 129. n. 11. in quo Gero dilectus Dux ac Marchio vocatur. Ducem vero numquam fuisse, constat ex WITICH. *Annal.* L. III. qui copiose de eo egit, sed hoc nomine tantum ornari, quod exercitum saepius duxisset contra Slauos. Parum vero praesidii in Epitaphio apud MEIBOMIVM R. G. T. I. p. 703. vbi Dux appellatur, quippe ante CCCC circiter annos demum, vt putant plerique, exstructo collocandum. Plus auctoritatis in REGINONIS *Continuat.* ad an. CMLXV. p. 83. inest testimonio: Gero Marchionum nostri temporis optimus praecipuus obiit.
- ^{b)} Eodem elogio Theodoricus Geronis successor insignitur apud DITMAR. L. III. p. 345. et CHRONOGR. SAX. ad an. CMLXXXII. plura vide apud PFEFFINGER. *ad Vitriar.* L. I. Tit. 17. §. 5. a. 1. T. II. p. 586.
- ^{c)} Ipse Otto M. in litteris apud WITICH. L. III. *Annal.* p. 661. Duces Saxoniae Praefectis annumerat: Otto Imperator Augustus Hermanno et Theodorico Ducibus ceterisque publicae rei nostrae Praefectis. MARCVLF. L. I. form. 8. p. 380. apud Baluz. T. II. Quicquid de ipsa actione in fisci ditionibus speratur, per temet ipsum (Ducem vel Comitum) annis singulis nostris aerariis inferatur. REGINO ad an. CMLX. p. 37. Duci, qui Phrysiam praeuidebat, et apud WITECHINDVM p. 649. Edit. Meibom. exstat, Bertholdum Boioariam procurasse.
- ^{d)} GREGORIUS TVRONENSIS L. IX. c. 7. p. 194. Cum Ducatum vrbium Turonicae ac Piclauae ministraret.

non vt Officiales et Praefides, sed vt domini prouincias populosque rexere. Iphis denique Comitibus hifce temporibus commune cum Ducibus hoc nomen fuisse, magno, si opus esset, exemplorum numero probare possemus ^{e)}. Vnde SCHILTERVS ^{f)} in rationes, cur nulla fere Carolingorum aeuo Ducum in Germania mentio fiat? accuratius inquirens duas potissimum prodit, primam: nomina Ducum et Comitum promiscue tunc vsurpata; alteram: dignitatem Ducalem vbique fere nonnisi magistratum fuisse; vtramque vero multis firmat exemplis et documentis. Quorsum vero haec? vt intelligas, quam caute eius aeui scriptores legendi et explicandi, ac parum accurate ex titulo Ducis passim obueniens Ducatum summamque Principum potestatem colligi. Non enim Ducis adpellatio rem conficit. Quod si eos, qui aeuo Carolingorum et Ottonum Duces adpellantur, omnes Ducatus habuisse existimemus, immensa Ducatum copia emergeret. Inde tam mira eruditorum dissensio. Sunt enim, qui, vbi apud THEGANVM ^{g)}, aut in ANNALIBVS FULDENSIBVS ^{h)} et BERTINIANIS

NIS

e) *Quae magno studio collecta inuenies apud PFEFFINGER. ad Vitar. L. I. Tit. 16. §. 11. v. 10. T. II. p. 88. et ECCARD. in Catech. Theodisca, p. 150 seqq.*

f) *Institut. Iur. Publ. T. II. L. 4. Tit. 8. §. 3. p. 74.*

g) *de gestis Ludonici Pii apud Duchesnium T. II. Script. Rer. Franc. p. 284.*

h) *ad an. DCCCXLIX apud Duchesnium T. II. p. 550. et ad an. DCCCCLXXX p. 572.*

C

NISⁱ⁾) Ducatum Alemanniae, Alsatiae, Ripuariorum aliorumque mentionem fieri vident, defuncto Carolo M. sub filii Ludouici regno Duces pristinis honoribus restitutos atque prouinciis praefectos fuisse arbitrentur. Contra alii vero magna contentione asseuerant, raram admodum et fere nullam Ducum atque Ducatum sub Carolingis fieri mentionem^{l)}), Alemanniae, puta Teutonicae, Ducatus sub ipsorum regno ne minimum quidem existare vestigium^{m)}), de Alsatiae Ducibus Hermanno et Vdone in chartis eiusdem aetatis et apud scriptores temporibus istis proximos altum esse silentiumⁿ⁾); Ripuariorum vero aliosque Duces prorsus illi ignorant. Et caue putes, *Principum* nomine in antiquis diplomatibus Duces vel Proceres a Comitibus diuersos, vel qui iustum Principatum tenebant, venire. Communis haec est adpellatio omnium regni procerum, omnesque status, vtpote primarii Regis Officiales, *Principes* vocabantur^{o)}), quales erant post Duces Comites, quo verbo Marchiones, Landgrauii, Burggrauii alique comprehendebantur^{p)}). E quibus omnibus manifesto adparet, Carolingorum aetate Duces non propria potestate, sed aliena et a Regibus ipsis demandata polluisse, et ab officio ita adpellatos fuisse. Etsi enim iam quondam inter Officiales, vt vocantur, ordinis rationem esse habitam, non negamus, at-

tamen

i) *ad an. DCCCXXIX apud Duchesnium T. III.*

l) PFEFFINGER. *ad Vitriar. L. I. Tit. 16. §. 11. v. 4. T. II. p. 86.*

m) IDEM *ibid. v. 15. n. 8. p. 303.*

n) IDEM *ibid. p. 304.*

o) CONRING. *de Ciuibus Imperii, Th. 15.*

p) LEHMANN. *Chron. Spir. L. II. c. 17.*

tamen omnium potestas erat vicaria. Sic Comites prouinciarum iuris dicendi atque pacis conferuandae causa aderant, fisciue Imperatorum curam in demandatis prouinciis gerebant. Palatii Comites iudicio in palatio exercendo praecerant. Marcarum Comites siue Marchiones fines ab excursionibus hostium tuebantur. Hi omnes non secus a reliqui Imperii Officiales omnia nomine Regum agebant. Cumque omnes sicubi bellum esset gerendum, vt exercitui praessent, vocarentur, rei militaris vero cura inprimis Ducibus demandata esset, horum quidem auctoritatem subterfugere non poterant, neque tamen iis tamquam prouinciarum dominis erant subiecti. Iisdem enim temporibus, quibus Reges ex gente Carolingica ortos summum in Germania imperium tenuisse legimus, Comites a solis Imperatoribus constituebantur^{q)} atque iudicabantur^{r)}, secundi ab Imperatoribus ius dicere ciuibus, et populum regere diceban-

C 2

tur,

q) *Testatur hoc FORMVLA TRVTMANNIANA apud Baluz. T. I. p. 246. Fidem quidem huius diplomatis GRYPHIANDER de Weichbild. Saxon. c. 33. n. 5. impugnavit, quod anno dati diplomatis DCCLXXXVIII nondum Saxones devicti fuerint. Sed si eos sequimur, qui haud temere generalem fuisse, non singularem aut vni homini, cui nomen fuisset, Trutmanno datam, sed vocabulo Trutmannus idem denotari putant, ac traüter Mann, vel, vt cum stilo hodierno loquamur, lieber Götteruer, non est, quod de tempore scriptiois adeo simus solliciti.*

r) *CAPITVLAR. III. Car. M. de an. DCCCXII c. 2. Vt Episcopi, Abbates, Comites et potentiores quique, si causam inter se habuerint, ad nostram iubeantur venire praesentiam. it. de an. DCCCIV. c. 12. CAPITVLAR. Ludouici Pii de an. DCCCXXIII. c. 18. ANNAL. FVLBENSES ad an. DCCCXVI. apud Freherum, T. I. p. 34.*

tur^s), a sententiis eorum immediate ad Imperatores provocabatur^t), Comitibus aderant^u). Tanta ergo auctoritate conspicui, tantis elogiis ornati^x), Imperatoribus certe immediate erant subiecti. Ad Liberos Dominos si respicis, siue tamquam Vassos Dominicos aliosque Officiales regios, modo in aulis Imperatorum, modo in prouinciis, modo in castris eos consideres, siue statum eorum, si, vt Capitularium stilo vtamur, intra casam suam mansere, perlustras, ad proceres principesque referendos esse, et quamquam, vbi vel belli tempestas immineret, vel deliberandum esset de Imperii salute, Ducum atque Comitum auctoritatem non spernerent, quippe quibus demandata erat militae cura, solis

- s) *SYNOD. CABILONENSIS. II. sub Carolo M. c. 20. citat. Bignon. ad Formul. Marculf. c. 8.* Comites, qui post Imperialis apicis dignitatem populum Dei regunt. *CAPITVLAR. de an. DCCCXXIX. c. 14.* Populo dicatur, vt caueat de aliis causis se ad nos reclamare, nisi de quibus aut Missi aut Comites eis iustitias facere noluerint. *CAPITVLAR. de an. DCCCXXIII. c. 6.* In parte ministerii nostri vobis commissi in pace scilicet et iustitia facienda vos tales exhibeatis, vt nostri veri adiutores iuste dici possitis.
- t) *CAPITVLAR. de an. DCCCXIX. c. 5.* Volamus vt Comes potestatem habeat, in placito suo facere, quae debet, nemine contradicente. Et si aliter fecerit quam iuste, ad quem factum illud pertinet, veniat in praesidium nostrum.
- u) *CAPITVLAR. de an. DCCLXXXVII. et an. DCCCXVI. CAPITVLAR. Caroli Calui tit. 24. et 34. DIPLOMA de an. DCCCXII. apud Mabill. de R. D. p. 512. multisque aliis ex locis HINC MARI praefertim probat AVCTOR des Verichts vom Adel in Teutschland.*
- x) *Illustres enim, Illustrissimi, Nobilissimi et Imperatoris propinqui elogiis insigniantur in diplomatibus apud MABILLON. de R. D. et in multis chartis apud BALVZIVM in Not. ad Capitular. T. II. p. 129. quod scripserint de se, Comites Dei gratia, inuenies.*

folis regibus tamen immediate fuisse subiectos videbis. Quod extra omnem dubitationem positum esse, facile concedent, qui eos, sicut Episcopos, Abbates ac Comites, a nemine nisi a Rege iudicari potuisse ^{y)}, Comitibus publicis interfuisse ^{z)}, atque in vassallos et subditos iurisdictionem proprio iure exercuisse ^{a)} sciunt. Liberos vero homines Comitibus vel ratione officii, quo ius in pagis suis dicebant, vel ut Senioribus, vel ut dominis feudalibus subiectos fuisse, negandi nec animus est, nec causae nostrae ratio postulat. Sat enim id, quod volumus, probatum esse putamus, Ducum scilicet potestatem sub Carolingis plenam atque nullis limitibus circumscriptam non fuisse, nec Comites ipsis aliosque prouinciarum proceres tamquam Landsassios paruissse. Pauca his de posterioribus vltimisque Regum ex Caroli M. stirpe ortorum temporibus addamus, quibus Ducum Comitumque dignitatem haereditariam fieri cepisse, Germaniaeque in quinque Ducatus, Boioaricum, Sueuicum, Francicum, Lotharingicum et Saxonicum diuisa, Comites, Dynastas, Ciuitates atque Nobiles Ducatibus hisce subiectos fuisse, et inde argumenta pro hodierno territoriorum clausorum *Landsassiatu* haud infirma depromi posse, Iuris Publici quidam doctores opinantur. Sed quaecunque de istorum Ducatum

C 3

alio-

y) CAPITVLAR. *Car. M. de an. DCCCXII. c. 2.* vt Episcopi, Abbates, Comites et potentiores quique, si causam inter se habuerint, ad nostram iubeantur venire praesentiam.

z) *Quod egregie probat BALVZIVS in Praefat. ad Capitular. §. 7. conf. CONRING. de Ciuibus Imperii §. 32. sqq.*

a) ANT. DOMINIC. *de Praerogativ. Allodior. c. 8. §. 6. BALVZIVS in Capitular. T. II. p. 1456.*

aliorumque Principatuum origine ad hoc tempus referenda statuas, id tamen, de quo nunc agimus, nihil inde firmiter ac roboris accipiet. Vsu quidem tunc paulatim inualuit, vt filii Ducum ad officia et beneficia patrum prae ceteris admitterentur, dummodo se Regibus iusto tempore commendassent. Quid quod? sub exitum stirpis Carolingicae, collapsa Regum auctoritate, Ducum potestatem eo creuisse, certum est, vt aegre a parentum praefecturis moueri possent filii et heredes. His tamen non efficitur, quod volunt viri docti, Comites, Dynastas, Ciuitates et Nobiles Ducibus subiectos fuisse. Vt enim omittam, Comitum quoque officia saepe a patribus haereditate quasi in filios peruenisse b), et fracta, quae sub Regibus Merouingicis inualuerat, Ducum potestate, Ducatibus singulis in plures Comitatus diuisis, magna sub Carolo M. incrementa cepisse Comitum auctoritatem c), quoniam quaeso vinculo ius succedendi patri in officio, si quod plerumque salutis reipublicae causa factum est, ius adpellare fas sit, ius eligendi Reges, aliaque eiusdem naturae iura cum iuribus territorii, quippe plane diuersis et ab iis longe distantibus coniuncta fuisse, illis

b) *Vnde iam in CAPITVLAR. Caroli Calui Tit. 53. sub fin. c. 3. sanctum.* Si Comes de isto regno obierit, cuius filius nobiscum sit, filius noster cum ceteris fidelibus nostris ordinet de his, qui eidem Comiti plus familiares propinquiores fuerunt, qui cum ministerialibus ipsius Comitatus et cum Episcopo, in cuius Parochia fuerit ipse Comitatus, ipsum Comitatum praeuideant, vsque dum nobis renuncietur, filium illius, qui nobiscum erit, de honoribus illis honoremus.

c) *HERTIVS Notit. Franc. Veter. c. V. §. 21. et de Orig. et Progressu Spec. S. R. I. Rerumpubl. §. 2.*

lis persuadebis, qui in re graui leuibus coniecturis minus contenti, rationes expeditas atque historiae fidem requirunt. Nec benigniori fortuna in exornando isto commento de quinario Ducum Germaniae numero summaque eorum potestate vsi sunt, quibus haec fuere in deliciis. Ingentem afferunt, vt Ducatus illos tunc exortos esse, demonstrant, ex eiusdem aeui scriptoribus locorum vim, quae diligenter collecta inuenies apud PFEFFINGERVM ^{d)}, in quibus tamen omnibus tantum abest, vt praeter Ducis nomen aliquid reperias, e quo Comites reliquosque terrarum proceres et incolas omnes subditos et Landsassios fuisse, elicere possis, vt contrarium potius ex his, quae de Comitum et Dynastarum sub Carolingis statu diximus, adpareat, et quorum plenior fidem in sequentibus, contra auctores Archiprincipatum disputandi opportunitatem nacti, faciemus.

CAPVT IV.

QVI EX ARCHIPRINCIPATIBVS, QVOS VOCANT,
AVT PROVINCIARVM MEDIATARVM ANTIQVA FORMA
ARGVMENTA PRO TERRITORIIS CLAVSIS DVCVNT,
MODESTE REFELLVNTVR.

Mittamus itaque haec, ad ista tempora, quibus penes Saxones erat imperii decus, properantes, quorum admodum frequentem in causa, quam agimus, mentionem fieri nemo ignorat. Sunt enim, nec exiguus eorum numerus est, qui vt hypotheses, quas defendendas haud malo consi-

d) *De Bauaria ad Vitriar. L. I. Tit. 16. §. 11. v. 31. T. II. p. 409. de Sueuia ibid. v. 25. p. 306. de Francia v. 6. p. 101. de Saxonia v. 5. p. 98. de Lotharingia §. 10. q. de cuius prouinciae Ducatu tamen dubitat vir doctus.*

consilio susceperant, pro virili tuerentur, aut vt Principum auram captarent, de annalium fide atque auctoritate parum solliciti, haec, ni fallimur, confidenter nimis inculcent: Exstincta Carolingorum stirpe libertatem recuperasse Germanos; Principes postliminio sui iuris factos; Monarchiam pristini regni mutatam esse in Aristocratiam; proceres liberima electione Regibus imperium detulisse, sed valde arctum et adstrictum; placuisse singulis prouinciis haereditarium principatum, sed clientelae nexu obligatum regno; hinc tot in Germania res publicas et principatus exortas, quot fuerint populi et prouinciae; illos principatus Germaniae singulares vetustiores esse ipso regno; Principes ab illo aeuo Regalia habere, iura territorii et reliqua. Haec sunt ea, propter quae, quibus haec placent, in componendis de superioritate et subiectione hodiernis litibus ad hoc aeuum adscendere, et omne Iuris Publici fundamentum inde repetere legum patriarum doctores et defensores iubent. Enimuero non est, cur diu immoremur peregrinis hisce opinionibus a TOBIA PAVRMEISTERO^e) primum inuentis, post a LEIBNITIO^f) et PVFFENDORFIO^g) sub fictis *Furstenarii* et *Monzambani* nominibus satis ingeniose, quod nemo forte inficias ibit, defensis, a KVLPIPIO^h) tamen,

HER-

e) *de Iurisdict. Imp. Rom. Lib. II.*

f) CAESARINVS FVRSTENERIVS *de Iure Suprematus ac Legationis Principum Germaniae.*

g) SEVERINI DE MONZAMBANO *de statu Imp. Germ. ad Laetium fratrem Dominum Trezolani Lib. vnus.*

h) *in Comment. Academ. in Seu. de Monzambano de statu Imp. Germ. librum.*

HERTIO ⁱ⁾), GVNDLINGIO ^{l)}), THOMASIO ^{m)}) aliisque ⁿ⁾), quicquid VERPOORTENIVS ^{o)}) obiiciat, fatis iam refutatis. Imo fac, vera esse, quae viri laudati magna contentione tuentur. Rem tamen nostram non tangunt. Frustra enim ex iure eligendi Reges, si vel maxime liberrimum, et Ducibus istis, haereditario iure principatus tenentibus, proprium atque solenne fuisset, quod secus tamen fuisse, ex sequentibus adparebit, argumentum ducitur, quo caeteros, qui ad electionem Regis non admissi sunt, subiectos Ducibus fuisse probes. Nec haereditarius Ducatum atque Comitatum principatus, quod iam monuimus, certa *Landfassiatus* indicia et argumenta praebet. Salua denique atque integra re nostra concedere possemus, Saxoniorum Imperatorum aetate Duces Principesque superioritate territoriali esse potitos, et proprio iure regalia, quae dicunt, iura exercuisse. Sunt enim haec diuersissima, nec vlla necessitatis lege in vnum coeunt: totam prouinciam regere, iuraque, quae vocantur regalia, in subditos exercere; et vniuersos et singulos intra eosdem fines habitantes dominationi suae

i) in *D. de feudis oblati* in *Opusc. Vol. I. T. II.*

l) in *libello singulari de Henrico Aucupe.*

m) in *Select. feudal. et D. de vsu Libr. vet. de Benefic. §. 19. vbi suam ipsius dissertationem de feudis oblati corrigit.*

n) SCHOOCKIO, PRASCHIO, TEVTEBURG, SCHARSCHMID, OLDENBURGERO sub nomine *Pacifici a Lapide*, ITTERO et OBRECHTO, quos vero omnes longe antecedit KVLPIVS. *Multa tamen eaque non contemnenda contra eum monuerunt TITIVS et THOMASIVS in notis ad Monzambanum.*

o) de *Ducatibus in Vet. Germ. Regn. haereditariis.*

suae atque potestati subiectos habere. Quod si haec tam arcto et indissolubili inter se coniuncta essent vinculo, vt, posito altero, alterum poni necesse esset, quid? nisi hoc inde sequeretur, vt omnium, qui iure exercendi regalia pol- lent, Principum territoria non alia essent, nisi clausa. Quod quam parum cum hodierna Imperii forma, veroque terri- toriorum clausorum conceptu conueniat, quis quaeso non videt? Sed nouam ex his et MONZAMBANI praesertim coniecturis conflauit doctrinam de Archiprincipibus Germa- niae Ill. LVDEWIG P), eamque, collectis vndique summo studio speciosis saepe numero argumentis, ita instruxit, vt neque diligentiam neque ingenium viri egregie docti deside- res. Nobis quidem totam eius hypothefin, quamquam singula quodammodo inter se cohaereant, excutere, vel in eius Archiprincipes, qui fuerint, vnde sint orti, et qua via ad tam insignem potentiam peruenerint, inquirere, haud va- cat. In ea tantum, quae pro *pleno Landsassiatu* istorum prin- cipatum in medium attulit, intendamus animum. Opi- natur scilicet vir illustris, siue personatus ille GIOVANNI Q), sub Imperatoribus, qui, extincta Carolingorum familia, re- bus Germanorum praesuerunt, septem Archiprincipes im- mediatos Imperii status, nec alios praeter hos fuisse; horum imperio omnes Principes, Archiepiscopos aliosque rerum sacrarum Antistites paruisse; hinc vero enatam esse formu- lam

p) in *D. Henricus Auceps, historia auceps; Commentar. ad A. B. nec non in D. de Ciuitat. dispari nexu cum S. R. I et in primis in libello, Germania Princeps, inscripto.*

q) in *Germ. Principe L. IV. n. 8. sub k.*

Iam illam siue legem, *vt omnia, quae sint in territorio, sint quoque de territorio.* Non lubet iam historiae monumenta atque scriptorum verba illi opponere, qui nimium coniecturis tribuit. Rationibus vtrum res confici possit, experiamur. Age itaque, videamus, ferine potuerit, quod absque idoneo teste euenisse sumitur, vt isti, quos vocant, Archiprincipes tantam potestatem atque dominatum occupauerint? Si ais, dic quaeso, a quonam acceperint? A ceteris Principibus? Estne vero credibile, hos libertatis studiosissimos lubenter alienae potestati se subiecisse, atque iura illa eximia, quae sub Imperatoribus Carolingicis habuissent eos, planum fecimus, sponte et nemine cogente, dimisisse? An ab Imperatoribus? Neque hi tam faciles erant, neque tam parum auctoritatis suae amantes, vt regni proceribus tantum dominatum concedendo, suam ipsi imminuerent potestatem. Sibi igitur emineas illud dominationis decus sumserunt Archiprincipes? Sed denuo recurret, quod antea diximus, quod qui perpendet, nec Imperatores nec Principes hoc passos fuisse, facile concedet. Igitur numquam per seculi istius rationem fieri potuit, vt essent isti Archiprincipes. Adde, quod nec in Capitularibus nec scriptoribus eiusdem aetatis legitur, Imperatores septem tantum Archiprincipibus vniuersam commendasse Germaniam, et quidem ea lege, vt singuli terris ipsorum potestati subiectis, omnibusque illarum prouinciarum primatibus summa praeesent auctoritate. Quin potius Imperatores etiam post Carolingorum familiam omnibus in id incubuisse viribus, certum est, vt non tam nouum accepisse regnum, quam vetus Francorum regnum

continuaré viderentur ^r). Vltro quidem fatemur, Principes, quos eius acui scriptores commemorant ^s), et quorum iam supra iniecta est mentio, Boioaricum, Francicum, Sueuicum, Lotharagicum et Saxonicum, praesertim in rebus, ad militiam spectantibus ^t), inter ceteros eminuisse auctoritate et potentia, sed parum concinne argumentaretur, qui eam ob causam Ducum horum arbitrio et dominatui subiiceret cuncta, ipsisque ius territoriale supremum attribueret. Si enim, quod supra iam de commento illo de quinque Ducatibus monuimus, hodiernae Germaniae status cum pristina sub Imperatoribus Saxonice forma esset componendus, atque regulae, quam tunc inualuisse contendit GIOVANNI: *nihil esse in territorio Archiprincipis, quod non esset de territorio eiusdem*, nostris quoque temporibus vis aliqua esset atque auctoritas; Sueuiam, Franciam, terram Rhenensem, quas vna voce territoria non clausa vocant viri docti, clausa existimes, necesse foret. Deinde clarum est atque manifestum, Comites, Dynastas, Episcopos aliosque Principes et hac aetate iisdem iuribus, quae prioribus seculis iis concessa fuisse probauimus, gauisos esse. Denique Principes eadem libertate vsos, et non nisi Imperatori imme-

1) ADELBOLDVS *in vit. Henr. Sanct. §. 1. apud Leibn. T. I. Rer. Brunf. p. 431.* OTTO FRISING. *L. VI. Chron. c. 77. Capitularia Francorum ad hanc vsque Saxonum aetatem summa valuisse auctoritate, testatur Ottonis M. Decretum apud CONRINGIVM de Orig. Iur. Germ. c. 18. p. 101.*

2) LVITHPRANDVS *L. II. c. 7. aliique, quos supra laudauimus.*

3) *Ipsum Hermannum Bilingum Saxoniae Ducem Principem militiae vocat WITECHINDVS L. II. Annal. p. 17. Placuit igitur nouo Regi nouum Principem militiae constituere.*

immediate subiectos in Archiprincipatibus Francia et terra Rhenensi, Suevia, Bauaria, Saxonia, Thuringia et Lotharingia fuisse constat. Quae duo posteriora cum prolixiori discussione opus habere videantur, accuratius iam in ea inquiramus, et vt breuiter agamus, et, quae diximus, vna probemus, exempla ex ipsis, quos fuisse censet GIOVANNI, Archiprincipatibus petamus. Principes Ducatum pariter ac Duces in Comitibus adparebant, ^{u)} quando de rebus Imperii aut salute reipublicae agebatur, suffragia ferebant, ^{x)} Reges cum ceteris Imperii Principibus eligebant, ^{y)} coronationis officio vna cum illis aderant, ^{z)} ho-

D 3

nores

u) REGINON. *Supplem. ad an. CMXLIV* Rex apud Duisburgen in rogationibus placitum cum primoribus Lothariensium et Francorum habuit. DITMARVS L. IV. *apud. Leibn. p. 348. nec raro alibi.*

x) DITMARVS L. IV. p. 358. Gifilerus Archiepiscopus Magdeburgensis cum Coepiscopis, Bernhardus Dux, Lotharius et Elckihardus cum optimatibus regni de statu reipublicae tractantes. IDEM L. V. p. 365. Optimum duxit, vt occidentales visendo regiones Hermannum Ducem cum ceteris Optimatibus (*Sueviae*) de reipublicae suiue commoditate alloqueretur. IDEM L. V. p. 368. Bernhardus Dux (*Saxoniae*) cum consensu omnium astante coram Rege voluntatem plebis omniumque necessitatem exponens.

y) DITMARVS L. IV. p. 358. Comes Lutharius - Archiepiscopum praedictum meliorem Procerum partem in secretum foras vocauit colloquium, hoc omnibus dans consilium, vt iuramento firmarent, se nullum sibi dominum vel Regem - electuros ante constitutum in Werle colloquium. IDEM L. V. p. 368. Rex a Comite et a primis illius regionis (*Thuringiae*) collaudantur in dominum, *Multisque aliis locis.*

z) ADELBOLDVS in *Vit. Henr. Sancti. §. II. apud Leibn. p. 433. v. not. seq. sub. b.*

nores et beneficia ab ipsis Imperatoribus accipiebant, ^{a)} non Ducibus, sed Regibus fidei sacramento se obligabant, ^{b)} a solis Imperatoribus iudicabantur, ^{c)} suisque summa praerant auctoritate. Nec hoc *Principum* nomine Duces, Episcopos, Marchiones vel Comites tantum complectimur, sed scriptorum verba, quae adduximus, de Baronibus etiam intellecta volumus. Constat enim, scriptores eius aevi Primatum et Baronum nominibus promiscue vti, et sine discrimine omnes ex ordine Nobilium illis indicare, qui nullo officio publico Imperiiungebantur. ^{d)} Singulatim vero atque fatis dilucide testantur loca bene multa, et horum haud contemnendam
in

a) DITMARVS L. IV. p. 358. Ad Fratem curtem regiam, quam tunc Guncelinus Comes ex parte Imperatorum in beneficium tenuit, conueniunt. IDEM L. VII. p. 407. Wilhelmus Comes est miles regis in nomine, et dominus terrae in re. IDEM L. V. p. 369. Accepto a Rege quodam Comitatu praefati Ducis (*Sacuae*).

b) DITMARVS L. IV. p. 348. Eos (*optimates Franciae*) a promissa Regi suo cum sacramentis fide numquam recessuros, unanimi eorum responsione perspiciens (*Conradus Dux*) ADELHOLDVS. c. I. Benno Dux Saxonum, Bilizlaus Dux Slauorum, Lielzo Archiepiscopus Bremensis, Benno Episcopus Hildensis, Ratherius Episcopus Paterbornensis, Arnulphus Halberstetensis, ceteri Episcopi de Saxonia et Comites plurimi Regi occurrunt, - collaudato manus singuli per ordinem reddunt, redditus manibus fidem suam per sacramenta promittunt, fide promissa, Regem coronant, coronatum in folio locant, locatum debita congratulatione venerantur.

c) *Exempla adsunt Adelberti apud REGINONEM ad an. CMV. p. 436. Wigmanni apud WITICHINDVM L. III. p. 35. Eckberti apud DITMARVM L. III. p. 343. Geronis ibidem, alibi que sexcenta.*

d) OTTO FRISINGENSIS L. VI. Chron. c. 20.

in rebus Imperii publicis fuisse auctoritatem, ^{e)} atque unus Imperatoris iussui eos obtemperasse, ^{f)} quod pluribus persequeremur, nisi verendum nobis esset, ne cumulando argumenta in re certa, totque incorruptis rerum gestarum documentis probata, lectoris taedium excitemus. Nec multis de Episcoporum atque Ciuitatum conditione differere, opus est. Plerisque enim, quae pro Comitum libertate adduximus, scriptorum testimoniis Episcoporum quoque libertas munita est. Praeterea cum Comites et Barones non subditi essent Ducibus, haud sane deteriori conditione Archiepiscopi et sacri Antistites fuisse videntur. Nam cum hi a Caesaribus ac inprimis ab Ottone I. tantis opibus fuissent instructi, vt sensim seculare imperium in terris Ecclesiarum ad se traherent, magnamque in rebus publicis gerendis nansciscerentur auctoritatem, quis Principibus secularibus illos aetate ea paruisse, sibi persuaferit? Haud negamus quidem, antequam Episcopi ad tantam potestatem peruenissent, secularibus Principibus administrationem Ecclesiae, etiam post aeuum Carolingicum, ^{g)} demandatam fuisse, sed hoc ius, quod *Aduocatae* vocatur, supremam quandam potestatem nunquam tribuit, quod pluribus demonstrare, haud huius loci est. Quod demum ad Ciuitates attinet, nullam quidem olim Comitibus paruisse, sed singulas Ducibus aut soli Caesari, neglecta minoris magistratus auctoritate,

e) AVCTOR *Vitae Meinweri*. §. 4. apud Leibn. p. 518. IDEM §. 42. p. 543.

f) IDEM §. 72. p. 551. cf. GUNDLING in *Henr. Aucupe* §. 14. lit. H.

g) LEHMANN Chron. Spir. L. II. c. 36.

tate, morem gessisse, arbitratur CEL. LVDWIG. ^{h)}) Sed praeter scriptorum fidem et haec traduntur. DITMARVS ⁱ⁾) enim aliique, qui eius aetatis historiam memoriae mandarunt, dilucide testantur, iam tum Comites vrbes non solum tamquam beneficia, sed et iure allodiorum possedisse. En! quam infirmis vniuersa cel. LVDWIGII acutissimi alioquin Iure-Consulti hypothesis constituta sit fundamentis, cuius vel hoc vnum omnem facile labefactaret fidem, Imperatorem Ottonem M. istos fere omnes, quos Archiprincipes salutare placuit Viro Illustri, Lotharingiae, Sueviae, Boioariae et Franconiae Duces, cum haud raro nouas res moliri deprehenderentur, alium capitis supplicio, alium exilio, alios alio modo multasse, nec mitius successores eius cum illis egisse, aut in compescendis illis fuisse remissiores, adeo, vt Germania ad Henricum vsque VI. numquam lactius effluerit. Iam pauca addamus de iis, qui in doctrina de prouinciis mediatis et immediatis ¹⁾) omne territoriorum clau-
forum

h) in *D. de dispari Nexu Ciuitat. Imper. c. 5. §. 4.*

i) L. VI. p. 380 de *Henrico Sancto*: Comitatum super Merseburg et beneficium ad hunc pertinens Burchardo et super quatuor vrbes iuxta Muldam fluium positas Thiedberno beneficium concessit. IDEM L. IV. p. 378. hostilis immanitas vrbem Comitis Eckberti, quae Ala dicitur, possedit. IDEM L. VII. p. 412. Fridericus Comes - - obiit in Ciuitate sua Ilburg dicta, - - praedictam Ciuitatem fratris suimet filio nomine Thiederico dedit.

1) Praecipuus eius auctor est ill. COCCEIUS in *Iur. Publ. Prudentia c. IX.* eamque cum nonnihil fauoris in deducenda Nobilitatis Immediatae originis asserat, BVRGERMEISTERS in *Graffen und Rittertaal Part. I. Sect. 4. ambabus arripit manibus.* Nec STRYVVS in *Synt. Iur. Publ. c. V.* ubi tamen nostram distinctionem reuocet, atque omnium maxime ridet, hanc aspernatus est.

forum et non clausorum fundamentum positum esse volunt. Pressit hoc argumentum inprimis et contra TITIVM ^{m)}) defendit magni nominis Iure Consultus WERNHERVS. ⁿ⁾) Maxime vero praestantissimus Dissertationum Pucholtzianarum censor ^{o)}) quamvis rem dubio non carere, si specialius, quae terrae mediatae sint, quae immediatae, exponere velis, concedat, demonstrationis tamen initium inde capit. Sed ita, quod pace summi viri admonemus, in his versari nobis videtur, vt, quomodo ea cum reliquis cohaereant, intelligi plane nequeat. Ipse enim diuersam cum Francorum regno Germanicarum prouinciarum connectendi rationem pro diuerso temporum rerumque statu saepius mutatam esse fatetur, adeo, vt terra, quae immediata fuerit, mox mediata facta sit, idque exemplis Bauariae, terrarum Vandalicarum et Morauicarum, Sueviaeque illustrat. Ne vero, quae pluribus iam contra illam distinctionem terrarum Germaniae in mediatas et immediatas a viris eruditissimis disputata sunt, ^{p)}) repetamus, in hoc vno grauissimo Cocceiani illius inuenti fauore subsistimus, atque ex concessis, iisque, quae in prioribus multis egimus, argumentamur, ad probandum territorii clausi ius haec nihil facere posse. Afferit quidem Ill. WERNHERVS contra TITIVM:

m) in *Specim. Iur. Publ. L. I. c. 3. §. 25.*

n) in *D. de probatione Landsässatus ex situ terrarum §. 8. seq.*

o) *Cap. VII. §. 5. p. 69.*

p) KEYSER *D. de aequali statuum Imperii origine et progressu HELFFERICH Comment. de ficticia distinctione terrarum Germ. in mediatas et immediatas.*

TIVM: *quando Francorum Reges terris mediatis quandoque praefectos dederint, non statim Ducatum evertisse, sed tamquam Duces, in quorum locum successerint, id fecisse intelligi, ut hinc Ciuitates, item Comites, Barones atque Nobiles in prouinciis constituti nibilo secius manserint mediati; rursus quando terrae immediatae Duces et propriam cum illis potestatem acceperint, Marchiones tamen, Comites aliosque, in rebus officii sui non Duci, sed Regi paruissse, ut in terris mediatis, et immediate ad Regem prouocassse. Verum enim vero, quae probanda incumbebant viro docto: Ciuitates item Comites, Barones atque Nobiles in prouinciis constitutos fuisse mediatos; Duces propriam habuisse potestatem; Marchiones, Comites aliosque in terris mediatis ratione officii Ducibus paruissse; et ab eorum sententiis ad Duces prouocatum esse, pro certis assumit, ideoque in re, quae iura Principum et priuilegia respicit, contentiones de superioritate et subiectione non ex documentis et actis publicis, sed coniecturis, iisque admodum leuibus, componere nullus dubitat. Deinde inconstanter disputasse videtur Vir Illustris, ubi dicit, Praefectos a Regibus in terris mediatis constitutos, euerfis Ducatibus, superioritatem territorii continuasse sic, ut quilibet in ditione sua in locum veluti ducis successerit, adeoque prouincia mediata manserit. Omnium enim Praefectorum vicaria, non propria et haereditaria erat potestas. Non negamus quidem, plenum territorii ius in his prouinciis ad Reges non rediissse, sed Ciuitates, Comites, Barones atque Nobiles maiori, quam olim, polluisse potestate; quam vero quaeso ratione colligi inde potest, mediatos eos mansisse.*

III

Illi potius minus a vero aberrare videntur, qui immediatam tunc factam esse prouinciam dicunt. Luculentissimum huius rei exemplum Saxonici Ducatus praebet historia. Tanta sub Henricis Superbo et Leone, ceperat incrementa Ducum potestas, ut ii omnes fere Saxoniae Nobiles subiectos sibi habuisse videantur. Sed proscripto Leone, noua in terris, quas administrauerat, prodiit rerum facies. Plerique Principes, Comites, Dynastae ac Ciuitates, simulac visa est tyrannico more in suo loco regnasse dicitur ^{q)}). Quod vero singularum terrarum domini, exemplum pristini Ducis imitati, potestatem territorii veluti continuerint, id quidem efficit, ut, imminutam esse Regum auctoritatem, concedamus, sed prouinciam mediatam, ut olim, sub Henricis, Nobilesque *Landsassios* fuisse, non probat. Magnum denique momentum in eo positum esse putamus, quod pro *Landsassiatu*, qui hodie in territoriis clausis viget, nullum ex iis temporibus peti possit argumentum, quibus Imperatores domania in omnibus prouinciis, mediatis etiam, habuerunt; prout de Saxoniam ^{r)}), Bauariam ^{s)}), Sueuiam ^{t)}),

E 2

Lotha-

q) ARNOLDVS LVBECENSIS L. III. c. I.

r) Hinc in diplomatibus Henrici Aucupis atque Ottonum Imperatorum, saepe occurrit formula: Quidquid vero fiscus sperare poterit, totum nos pro aeterna remuneratione praedictae Ecclesiae perpetualiter concedimus.

s) HVNDIVS in Metrapol. Salisburg. magnam diplomatum vim affert, quibus probari potest, multa in Bauaria Saxoniorum Imperatorum aeuo ad fiscum pertinuisse.

t) Henricum Aucupem partem Sueviae Rudolpho Burgundo pro lancea tradidisse, et Ottones multis bonis Alemanniae coenobia ditasse constat.

Lotharingia ^{u)}) aliisque certissima scriptorum exstant testimonia.

CAPVT V.

QVA VIA PROBATVRO, TERRITORIVM ALIQVOD
IMPERII CLAVSVS ESSE VEL NON CLAVSVS, INGE-
DENDVM SIT, BREVIVS INDICATVR.

Inter illos, qui in definienda *Landfuffitatus* origine elaborarunt, contra quos hactenus disputauimus, sunt fere praecipui. Nec eorum quidem pauci inueniuntur, qui sequentium seculorum certum tempus statuunt, quo Comitum, Dynastarum, Nobilium, inferiorumque Ordinum libertate oppressa, summam potestatem ad Duces ceterosque Principes transiisse, et superioritatem territorialem ac *Landfuffitatum* per vniuersam Germaniam esse introduceta, arbitrentur. Atque hi etiam multis modis discrepant, aliis ad Ottonum aeuum, aliis ad Henrici IV. tempora, aliis ad regnum Friderici III, aliis ad aliud tempus ingentem istam rerum commutationem atque conuersam reipublicae formam referentibus. Contra quos vero cum pluribus disputauerint H. MEIBOMIVS ^{x)}), BOECLERVS ^{y)}), KVLPISVS ^{z)}), HERTIVS ^{a)}) et recentiorum non pauci, nobis

u) *Quod pluribus probarunt* CHRISTOPH. BROWERVS *Annal. Treuirens.* MART. MEVRISSE *Histoire des Eueques de Mets.*

x) *in Not. ad L. II. Annal. Witich.*

y) *de Rebus Saeculor. IX. et X. in Henr. Auc.*

z) *de Legat. Stat. Imp. Cap. 7. §. 16.*

a) *de feudis oblati P. I. §. 15. et de orig. et progressu spec. R. G. I. Rerumpubl. §. 7.*

nobis haec praeteriisse, non erit fraudi, inprimis cum rerum nostrarum ratio iam non ferat, tot annorum seriem percurrere, totque et tantas rerum vicissitudines ea, qua par erat, cura perlustrare. Id quidem non inficiamur, argumenta virorum doctorum ex iis temporibus petita, quibus Principum potestas iam magna ceperat incrementa, veritatis aliquam speciem habere, immo firmiori fundamento niti, quam illorum opiniones, qui in incertis istis Imperii Romano-Germanici initiis iisque proximiori aëuo, *Landfasciatus* et territoriorum clausorum origines reperiisse sibi videntur. Sed et in his omnino deprehendi, quod iure reprehendatur, ex illis, quae adhuc dicentur, manifestum erit. Nobis vero metuendae prae ceteris videbantur celebres istae, quas supra attulimus, coniecturae, cum quod a grauissimis causae nostrae patronis essent in auxilium vocatae, et acri studio defensae, tum quod Ducatus isti, Archiprincipatus, et Prouinciae mediatae, nescio quam similitudinem speciemque territoriorum clausorum prae se ferant, vt primo adpectu horum imaginem in illis cernere tibi videaris. Vt vero, quid nobis in hac verum esse adpareat, tandem exponamus, nobis tutissima illi incedere via videntur, qui ausi, certos iuris territorii per vniuersam Germaniam introduci natales constituere non ausi, idoneis rationibus probarunt, illam statum in Imperio commutationem, qua Ducum Comitumque, officiorum primo ac magistratuum nomina, in eius, quam proprio iure vsurparent, potestatis et haereditariae possessionis titulos abierint, et, infirmioribus prouinciarum Ordinibus a potentioribus oppref-

fis, summa imperii in singulis prouinciis ad Duces translata fuerit, non continuo et vno statim impetu, atque vbi- que eodem tempore, sed sensim pedetentimque per tempo- rum interualla et spiramenta alibi citius, alibi tardius con- tigisse, adeoque viros doctos, quicquid operae certo in hac re definiendo temporis momento impenderint, irrito conatu perdidisse. Cogita quaeſo, quodcunque velis, Ger- maniae nostrae acutum, et reipublicae formam cum ea, quae proxime antecedenti aeuo obtinuerat, compone, mutatam inuenies, mutari vix senties. Non enim subito semper et vno temporis momento magnae fiunt rerum commutatio- nes. Aequae multas, imo plures sensim atque pedetentim, quam repente obtigisse reperies. Haud alia ratione Regum, qui Germaniae imperitabant, potestatem non vno ictu concidiſſe, sed sensim imminutam, Principum vero opes crebris mo- liminibus, et tacitis quasi incrementis auctas esse vides. Opu- lentissimi enim quique Principes cum turbulentissimis illis inprimis Germaniae temporibus, quibus acerrima Imperii et Sacerdotii contentio sub Henricis IV. et V. regnum misere dilacerabat, aliam ex alia licentiam vsurparent, fractis Re- gum viribus, faciliori negotio infirmiores prouinciarum Sta- tus sibi subiicere, iura territorialia sibi adrogare, et celeri- ter ad summum imperii fastigium peruenire poterant. Lu- culentum huius rei exemplum historia gentis Welficae praebet, quae certe in hac re ceteris quasi monstrauit viam. Welfus primus ex hac familia Dux, obtento ab Henrico IV. Ducatu Bauariae ^{b)}, eoque nonnullis Comitum patri- moniis

b) LAMBERTVS ASCHAFFENB. ad an. MLXXI.

monii aucto ^e), contra Imperatorem arma capere non dubitabat ^d). Quod cum haud prospere procederet, rediit cum Rege in gratiam, atque Ducatum, quem Caesar res novas molienti eripuerat, recepit ^e). Patris vestigia non acriter solum preffit, sed et in accepta ab ipso haereditate augenda longe feliciori successu vsus est Welfus II. ob matrimonium cum Mathilde initum viribus multum valens ^f). Is quam infenso animo Henrico Regi restiterit, inter omnes constat ^g). Cuius filius Henricus Niger, Wulfildi filiae Magni Ducis Saxoniae stirpis Billingicae ultimi matrimonio iunctus ^h), cum et ipse summo studio promouendae dominationi et iuri haereditario Ducatus obtinendo intentus, mirum in modum familiae opes auctoritatemque auxisset, hanc tantam potentiam nactus Henricus Superbus, Bauariae et Saxoniae Dux ⁱ), fauore foceri Lotharii Imperatoris fretus, possessiones Nobilium occupando et iura eorum opprimendo ^l), tantis potentiam suam accessionibus auxit, ut mirum nemini videri debeat, filium et haereditatem eius Henricum Leonem Regum auctoritatem parum curasse, atque

e) MONACH. WEINGARTENS. *de Guelf. Princ. §. 8. apud Leibg. T. I. Rev. Brunsv. p. 784.*

d) BERTOLDVS CONSTANTIENSIS *Append. ad Hermannum Contractum ad an. MLXXIII. et MLXXXVI.*

e) CHRONOGRAPHVS SAXO *ad an. MLXXXVII.*

f) BERTOLDVS CONSTANTIENSIS *ad an. MLXXXIX. conf. LEIBNITIVM in Introduct. in T. I. Rev. Brunsv. p. 3.*

g) BERTOLDVS CONSTANTIENSIS *ad an. MLXXX. seqq.*

h) FRAGMENTVM *Chron. Brandenburg. apud Leibn. T. II. p. 18.*

i) CONR. VRSBERGENSIS *ad an. MCXXVII.*

l) MONACH. WEINGARTENS. *c. l. §. 12. p. 786. ABBAS VRSBERGENS. in Vita Lotharii p. 21.*

atque Bauariae et Saxoniae principibus vi subiectis, quasi suo iure vniuersis Ducatibus imperasse ^{m)}). Proscripto quidem Henrico Leone a Friderico Barbarossa *ex instanti Principum querimonia et Nobilium plurimorum* ⁿ⁾), noua rerum in terris, quas administrauerat, prodierat facies; plena tamen territorii potestas ad Regem non rediit, sed vt denuo verbis ARNOLDI ^{o)}) vtar, *tyrannico more vnusquisque regnabat in suo loco*. Ex his patet, Bauariae et Saxoniae Duces imprimis Henricos, plerosque Nobiles iam iis temporibus subiectos sibi fere habuisse, quibus aliarum prouinciarum status, quarum Duces viribus et potentia non tantum valebant, pristina libertate gaudebant. Ipsa Francia et Sueuia documento nobis esse possunt, quas Imperatores e gente Hohenstauffia orti tenebant. Quamuis enim hi, vt opes suas atque potestatem amplificarent, omnem darent operam ^{p)}), bellis tamen ciuilibus et negotiis Imperii distracti, et, diuisis inter plures filios foecundae gentis opibus, infirmiores facti ^{q)}), se sine Principum et Nobilium amore atque auxilio neque saluos esse, neque imperii maiestatem tueri posse, facile intelligebant. Hos igitur dum beneuolentia conciliare sibi studerent ^{r)}), fieri non poterat, vt de
intro-

m) HELMOLDVS *L. II. Chron. Slauor.* c. 6. n. 6.

n) DIPLOMA *Friderici I. quo Archiepiscopo Coloniensi Ducatum Westphaliae et Angariae contulit, apud SCHATEN, in Annal. Paderborn. L. IX. ad an. MCLXXX. et Feltz in D. de Elector. Colon. p. 38.*

o) ARNOLD. LVBEK. *L. III. c. 1.*

p) OTTO de S. BLASIO c. 21. *apud Vrstisum T. I. Rer. Germ. p. 207.*

q) *idem cit. loco.*

r) GODEFRID. MONACH. *ad an. MCLXXXV VIII. apud Freher. T. I. Rer. Germ. p. 363.*

introducendo *Landassiatu* cogitarent. Quod cum vicissim haud fugeret Sueviae et Franciae Principes, hi opibus suis confisi, nulliusque, quam inferri sibi opinabantur, iniuriae patientes, quicquid auctoritati suae atque libertati infestum videri poterat, quibusvis modis, et vi et armis repellere non dubitabant^{s)}. Igitur libertatem suam feliciter conseruarunt. Itaque verum maneat atque probatum, mirifice eos falli, qui omnino certum aliquod tempus definiunt, quo per vniuersam Germaniam ius territorii ad Principes peruenit, sed in singularum prouinciarum historiam accurate inquirendum est, vt intelligatur, quodnam sit illud tempus, ex quo in contentionibus de superioritate et subiectione, quae omnem rem conficit, praesumptio illa vel libertatis, vel subiectionis repetenda sit. In quo negotio peragendo primum id e re esse putamus, vt fines, quibus inclusum sit territorium, olimque inclusum fuerit, accurate, quantum rei fert natura, describantur, quibusque regionibus praeserit Dux vel Marchio, vel Landgravius, ostendatur. Valde enim lapsos esse videmus, qui Thuringiae Landgraviatum Saxoniae vel Misniae commiscent, quae tamen ab antiquissimis temporibus fuerunt prouinciae iuribus limitibusque separatae, adeo vt superioritas territorii in terras Saxonicas introducta, et quaecunque harum mutatio nihil certe praesidii praebet in probanda summa potestate Principum, qui Thuringiam, quippe suis finibus inclusam nec sub Saxoniae Ducatu comprehensam, tenuerunt. Cuius-

s) ABBAS VRSBERGENS. in *Vita Philippi Sueui* p. 234.

iusuis enim aeni scriptores, siue ad Carolingorum, siue ad Saxonum regnum respicias, siue quae recentioribus temporibus de Thuringia traduntur, legas, sollicitè et caute Thuringiam a Saxonia separare ^t), inuenies, atque ex omni historia manifeste deprehenditur, Regis potestatem ampliorè fuisse et diuturniorè in Thuringicis, quam in Saxoniciis terris, adeo, vt haereditaria iam esset Ducum in his dignitas, cum istarum Principes, patrum dominatione nondum in filios iure haereditario transeunte, auctoritate his longe essent inferiores ^u). In eodem errore versari eos deprehendimus, qui ditiones Marchionum Brandenburgicorum in Franconia territoriis clausis annumerandas esse, sprete omnibus aliis rationibus, eo probare conantur, quod Marchiae Brandenburgicae essent commixtae. Deinde illius maxime temporis rationem habendam suaserim, quo haereditaria facta sit prouinciarum possessio. In ipso quidem probando iure territorii parum hoc te iuuabit, si Principem haereditatis iure prouinciam tenuisse ostenderis, cum nullo vinculo, vt iam supra monuimus, ius patri in munere vel prouinciae administratione succedendi cum summa in ciues potestate sit coniunctum. Ideo tamen in tempus illud, quo officium Principis in haereditariam possessionem abiit, inquirendum, quod ante illud omnis prouinciae formula in-

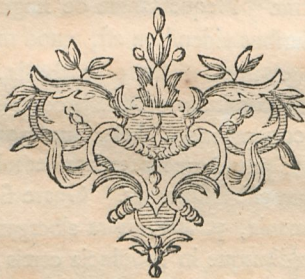
constans

t) PFEFFINGER *ad Vitriar. L. I. Tit. 16. §. 11. v. 13. in Catalogo Ducum Thuringiae.*

u) AVCTOR. *Histor. Landgrau. Thur. c. 11. p. 913.* DODECHIN. *in App. ad Mar. Scot. ad an. MXXX.* ALBERTVS STADENSIS *ad an. MCXLIV.* SVFFRIDVS PRESBYTER *Epit. L. I. ad an. MCXL. p. 692. Edit. Freher.*

constans et dispar est, vt egregie ex Saxonici Ducatus historia patet. Magna quondam erat Henricorum, Superbi et Leonis, Saxoniae Ducum, vt ipsis Impèratoribus metum incuteret, auctoritas. Hoc tamen proscripito, in partes dissecta, et quae immediata ante fuerat, in mediatam fere abiit prouincia. Hoc vero agenti multum proderit, in causas originis et progressus specialium Romano-Germanici Imperii rerumpublicarum animum intendere, quas HERTIVS, vir omnis historiae peritissimus et de Iuris Publici scientia longe meritissimus, egregie explicauit, atque accurate disquirere, qua via atque ratione Principes sensim sensimque ad tantum fastigium peruenerint, quibus artibus opes suas auxerint, quas regiones vi sibi subiecerint, quas haereditate, donationibus, vel aliis conuentionibus acquisuerint, quibus modis, Imperatoribus resistendo, imperio eorum se subtraxerint, Domania eripuerint, sibi que iura, quae vocantur, regalia adrogarint. Neque tamen de singulis superioritatis territorialis iuribus videndum est, quod multum haberet difficultatis, resque immensi fere esset laboris, sed ad ius fisci inprimis, ad ius Comitum prouincialia conuocandi, de causis Nobilium cognoscendi, bella suo nomine gerendi, aliaque, ex quibus praecipue ius territorii et subiectio elicitur, iura respiciendum esse arbitramur. Quare si quis probauerit, Reges domania, palatia, iura albergariae, hospitaturae, aperturae reditusque in prouincia certis finibus inclusa non habuisse, iudicia immediata in ea non exercuisse, nec Aduocatos prouinciales et vrbicos constituisse; si actis publicis atque historiae documentis docuerit, Imperatores iura feuda-

feudaque Imperii, inuestituris expectatiuis vel aliis priuilegiis in Principes prouinciae transtulisse, vel superioritatem territorialem munificentiae Caesareae, defensionis fideliter sibi turbulento rerum statu praestitae, pactio- num et denique inueteratae possessionis titulis iustissimis innixam ac munitam confirmasse; si denique litteras reuerfales attulerit, quibus opulentiores prouinciarum Ordines Principem pro vero suo domino agnouerunt, seque ei subiecerunt, tunc demum certissime constabit id, quo territorium aliquod clausum esse cognoscitur, solum Principem immediate Imperio subiectum fuisse, reliquos, qui in territorio vixerint, Principis superioritatem agnouisse, ad comitia prouincialia vocatos venisse, nec ab aulae officio aut tempore belli praestandis seruitiis fuisse immunes.

DISPVTATIO POSTERIOR IVRIS PVBLICI
DE
DISTINCTIONE
TERRITORIORVM
IMPERII
IN CLAUSA ET NON CLAUSA
QVAM
AVCTORITATE
ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS
VT ADITVM SIBI
AD
SVM MOS VTRIVSQUE IVRIS HONORES
APERIRET
A. D. III. AVGVST. CIOIDCCCLII.
AD
DISCEPTANDVM PROPONIT
ANDREAS WAGNERVS
A. M.

L I P S I A E
EX OFFICINA LANGENHEMIANA

INSTITUTIONE
DE
DISTRIBUTIONE
THEMATICA
IN CLASSE ET NOMENCLATURA

AVCTORITATE
HABITIS
SYMPTOMATICA
ET NOMENCLATURA

ANDREAS

CAPVT I.

D E

ARGVMENTI OBSCVRITATE QVAEDAM DISSERVNTVR,
ET INSTITVTI RATIO EXPONITVR.

Quantum detrimenti patria iura ex nimio
isto perégrinarum legum et consuetudi-
num amore senserint, quo quidam et
superiorum imprimis seculorum Iure Con-
sulti capti, domestica praecepta prorsus interuerterunt,
statuque Romanae Reipublicae et Regni Longobardici
cum Germanorum institutis confuso, totam Iuris Publici,
eius nempe, quod Imperium Romano-Germanicum spe-
ctat, formam turbarunt, insigne ex hac, quam examinanda
aggredi sumus, de territoriis Imperii clausis et non
clausis doctrina capi potest documentum. Sunt

*Abusus Iuris
Ciuilis in Iu-
re Publico.*

A 2

in

4 DE DISTINCTIONE TERRITORIORVM IMPERII

in Imperio Romano - Germanico territoria, in quibus omnia, quae terminis eorum continentur, in fide ac potestate vnius territorialis domini esse, et quoad iurisdictionem et superioritatem ipsius imperio subiecta non sine ratione censentur. Hoc cum videant, subito ponunt isti brocardicorum fautores regulam eamque, vt opinantur, sanctissimam: *Quidquid in territorio est, de territorio quoque esse praesumitur.* Ceteroquin parum ipsi solliciti, vnde sint orta, quoque tempore, quoque titulo tanta iura introducta, formamque Germaniae, in quam videlicet vetus illud Romanorum Imperium translatum esse sibi persuadent, ad huius normam secundum saluberrimam Iuris Ciuilis regulam: *accessorium sequitur principale*; esse instruendam rati, omnibus ferme Romanorum et Germanorum institutis moribusque inter se commixtis, ex formula prouinciarum Romanarum, sexcentis Iuris Iustiniani legibus et Decreti Decretaliumque canonibus vim et naturam brocardici sui demonstrant, atque summorum praeterea ex vtraque schola Iure Consultorum auctoritate subnixi, feliciter se emerfisse e vadis, omnesque effugisse difficultates sibi videntur. Ne quis vero existimet, nos iusto seueriores et vehementiores in accusandis his iuris peregrini fautoribus esse, ipsorum adeat scripta, quibus nostram territoriorum distinctionem explicare conati sunt. Vbique certe brocardica, leges, Senatusconsulta, et constitutiones Imperatorum inueniet. In celeberrima *territorii* definitione, ex §. 8. l. 239. de V. S. depromta, fundamenta

ra tantae molis locantur. E vico ortum eam habere patriam intelligi, cui reipublicae respondeat, ex *l. 30. ff. ad Municipalem*; et incolam his magistratibus parere debere, apud quos incola sit, ex *l. 29. d. t.* magno studio probatur. Quicquid intra urbem admittatur ad Praefectum Vrbi pertinere, ex D. SEVERI *ad Fabium Cilonem Praefectum Vrbi epistola* doctissimaque VLPIANI interpretatione ostenditur. Hisque feliciter peractis, omnibusque Iuris Romani de iurisdictione, foro domicilii atque praesumptionibus doctrinis operose et callide adplicatis, audacter de medietate vel immedietate, ut vocant, Status cuiusdam Imperii sententiam pronunciant. Haec omnia vero rudi et indigestae legum molis superstruuntur, totque interpretum auctoritatibus muniuntur, ut integra nonnumquam pagella MENCHIORVM, GALLIORVM, MASCARDORVM aliorumque nominibus renideat, quid vero sit territorium clausum vel non clausum, quaenam diuisionis origo, quod fundamentum quisue vsus plane non doceat. Quam parum bene atque feliciter haec autem procederet argumentandi ratio, cum alii viderent, duplicemque feudorum conditionem esse scirent, quorum alia *in territorio, et de territorio*, alia *in dominio tantum* essent, quaerentibus: quid in Imperio nostro obtineat? et an, qui *in alterius Status territorio feudum possideat, pro subdito eius habendus sit?* ut responderent, ad istam feudorum diuisionem maxime respiciendum, et omnino ex natura feudorum, vasallagii atque homagii omnem persoluen-

nec non Iuris Feudalis.

soluendam esse quaestionem putarunt. Sed et hi non minus infeliciter haeserunt. Cum enim secundum feudi Longobardici conditionem nullo vinculo coniuncta esse viderent fidelitatem et subiectionem, et ad probandam hanc vasallagium nihil facere posse intelligerent; neglectis consuetudinibus feudalibus domesticis, haud satis diligenter considerantes, cui leges istae feudales datae, aut quinam illas consuetudines obseruauerint, quomodo illae in Germania receptae fuerint, quaeque auctoritas in decidendis controuersis Iuris Publici iis adscribenda, (quae tria tamen in omni iure applicando consideranda veniunt), adiecta lege: *si vasallus se praestatione iuramenti, quo domino feudi fidem promittit, subditum fieri sciuerit, adeoque vel tacite vel expresse consenserit*; egregiam se rei suae medicinam attulisse putarunt, in fopiendis vero et componendis ipsis litibus ad Ius Feudale Longobardicum semper respicientes vniuersam hanc doctrinam immensis difficultatibus implicarunt, maximisque tenebris offuderunt. Inde tanta argumenti obscuritas et caligo, tot tricae et argumentationes in circulum, vt mirum non sit, in tam diuersas viros eruditos abiisse partes. Multi enim parum apte et concinne ad haec Germanica nostra Ius Romanorum accommodari intelligentes, optimum illud, quod supra attulimus, brocardicum tamquam inutile reiiciunt, imo velut prorsus ineptum exagitare non dubitant. Alii, Iuris Iustiniani doctrina non minus innutriti, legibus contra leges pugnant, iisdemque fere argumentis, quod alteri

*Argumenti
obscuritas.*

teri stabilierunt, funditus euertunt. Multi clausa territoria inueniri negant. Alii omnia clausa esse, contendunt. Plerique denique distinctionem hanc, quippe nec explicatam fatis, nec probatam, velut *imaginariam, inanem, in cerebro doctorum in fauorem eorum, qui se iurisdictioni atque iuri territorii subducere conentur, natam, purum putum inuentum hominis Sophistae, nec ex principiis adaequatis, nec ex legibus Imperii fundamentalibus deductam*, rident atque traducunt. De veriore ergo diuisionis fundamento inueniendo cogitarunt recentiorum quidam summi viri, qui in eo studiose elaborarunt, vt abusus peregrinarum legum ex Iure Publico tolleretur, cumque longe remotam et a Iure Feudali et Ciuili esse hanc quaestionem intelligerent, ex iisdem rationibus, quibus superioritas territorialis probatur, adeoque ex historiae monumentis hoc Iuris Publici de territoriis clausis et non clausis caput explicare conati sunt. Hi quamquam, communi tramite relicto, et faciliorem et apertiozem viam inuenerint, tamen aut priscis sententiis non ita prorsus misisse repudium videntur, quin aliquatenus illis adhuc inhaereant, aut argumentorum fundamenta in hypothefibus historiae valde dubiis nec fatis probatis posuerunt. Quare factum, vt magni nominis viri atque nostrorum Iuris Publici doctorum plerique distinctioni huic minus faeant, et quamquam saniores istius patronos vera protulisse concedant, eos tamen rem suam probasse, atque vniquam probaturos negent. Horum sententiam communi quasi consensu receptam nos quoque, vt fit, quon- *Instituti ratio.*
dam

8 DE DISTINCTIONE TERRITORIORVM IMPERII

dam secuti, mirabamur, quid sit, quod multi, tametsi distinctionem hanc plane reiiciant, eamque inconstantem atque inutilem, quoties ex instituto contra eam disputant, dicant, in describendis tamen et celebrandis quarundam Germaniae terrarum iuribus, frequenter iura territorii clausi competere illis assueverent, alii vero, a vocabulis quidem abhorrentes, veram differentiam tamen, quae territoria clausa et non clausa intercedit, non concedant solum, sed egregie illustrent, eamque minime negligendam, nedum reiiciendam putent. In tanto eruditorum dissensu cum de verbis tantum altercari nobis viderentur, rem haud inutilem, nec ab aliis ita expeditam, vt nihil amplius desiderari possët, nos acturos arbitrati sumus, si pluribus explicaremus, quae territoria nomine clausorum veniant illis, qui, spretis legibus Iuris Romani, Canonici et Longobardici, a Iuris Publici ratione longe alienis, ex historia patriaeque consuetudinibus distinctionem hanc explicare conati sunt, et quorum praecipui sunt *LVD. MENCKENIUS*, *WERNHERVS*, et qui primo loco nominandus erat *ILLVSTRISSIMVS COMES HENRICVS DE BVNAV*. Neque itaque nos ipsius diuisionis patrocinium suscipimus, neque quae Imperii territoria clausis, quae non clausis adnumeranda sint, quodnam diuisionis in contentionibus de superioritate et subiectione sit pondus atque robur, qua ratione ea adhibenda, quaeque eius habenda sit ratio, in hac commentatione excutere animus est.

CAPVT

CAPVT II.

ORIGO DISTINCTIONIS TERRITORIORVM
IMPERII IN CLAUSA ET NON CLAUSA
INDICATVR.

Variam esse terrarum Germaniae formulam, nec iura territorialia vbique esse eadem, sed alibi pleniora, alibi magis restricta, neminem, ne illum quidem, qui per transennam tantum Germanorum historias legit, aut Iuris Publici scriptores vidit, fugere potest. Accur-
tius si Germaniae statum, idque, quod provincias in-
tercedit, discrimen consideras, esse territoria inuenies, in quibus omnes, qui lares suos ibi collocant, et bona siue allodialia siue feudalia possident, licet liberi et immediati sint, bonaque ea feudi nomine ab Imperatore vel aliis Imperii Ordinibus accepta teneant, subiectionis tamen onere grauentur, et tamquam *Landsässen* Principi per omnia subditi sint et habeantur, nisi quod communiter in ista provincia obtinet, ad se non pertinere, idoneis rationibus demonstrent. *) Inutile et alienum ab instituti nostri ratione esset, quod moris vel *obseruantiae* est, et diuturno vsu inualuit, multis probare argumentis. Nec enim in hac commentatione, quo

*Differentia
provinciarum
Germaniae
ratione Land-
sässen,*

a) LIMNAEVS I. P. T. IV. *Add. ad L. V. c. 2.* LVNDORPIVS *Alt. Publ. T. VII. p. 512.* LVNIGIVS *in der Grundfesten Europ. Potenz. Gerechsam. T. I. p. 68. 75.* PFANNERVS *Histor. Comitior. L. VI. §. 8.* SECKENDORFF *Teutscher Fürstenstaat P. II. C. I. §. 3.*

10 DE DISTINCTIONE TERRITORIORVM IMPERII

quo titulo tanta iura ad quosdam Imperii Principes peruenerint, explicandi, nec prouincias, quae iis gaudent, enumerandi animus est. Ne tamen temere nos aliqui dixisse videamur, e re esse putamus, quaedam exempla adicere. *Austriae* eam, quam diximus, rationem esse, testes habemus IOH. CVSPIANVM^{b)}, MEGISERVM^{c)}, LVNDORPIVM^{d)}, LVNIGIVM^{e)}; *Baouariae*: KNICHENIVM^{f)}, MEICHSNERVM^{g)}, SCHWANEMANNVM^{h)}; *Pomeraniae*: MAEVIVMⁱ⁾. Nec minus de *Saxonia* cum Ernestinae tum Albertinae stirpis^{l)}, Ducatu *Magdeburgensi*

b) in *Austria* p. 34.

c) in *Annal. Carinth.* L. II. c. 22. p. 1576.

d) *Act. Publ. T. VII. L. VI. c. 4. p. 466.*

e) *Reichs=Archiv. Part. Spec. T. III. Absatz IV. n. 39. p. 71. et T. IV. p. 634.*

f) *de Vestit. Paß. P. II. c. 5. n. 142.*

g) *Dec. Camer. T. III. Decif. 9. p. 100.*

h) *Decif. Camer. Decif. 10.*

i) *P. II. Decif. 325. et in rechtl. Bedenken in Contributions= und Exemtions=Sachen no. 147.*

l) DE LYNCKER *de Grav. extrajud. C. V. Sect. I.* HORNIVS in *I. Prud. Feud. C. XIII. §. 6.* HERTIVS *de Subiect. territor.* §. 3. N. D. de BERGER in *Elect. Disc. Forensf. p. 1318.* ubi: In Saxonia omne homagium est personale, nullum reale, scilicet tantum. Nam ab Henrici Ducis Saxoniae tempore homagium reale v. c. die Lehns=Pflicht, coaluit cum personali die Untertanen=Pflicht, atque adeo Landfässios reales eosque sine allodiales sine feudales factos fuisse personales constat, ut liquet ex formula: *treu, hold, gewärtig und gehorsam zu seyn*; quorum verborum tria priora: *treu, hold und gewärtig*; indicant fidelitatem; posterius, *gehorsam, subiectionem.* Formulare

si^m), et terris Brandenburgicisⁿ) constans doctorum sententia est, qui ibi bona possideant, more antiquitus recepto, subditos esse, iisdemque legibus teneri. Quid multa? In quibusdam Germaniae territoriis hoc esse in more positum, ut nemo sine iuramento subiectionis recipiatur; nec illi quidem, qui distinctionem territoriorum Imperii in clausa et non clausa rident atque reiiciunt, negant. Proprium vero ac solenne illud esse his prouinciis, nemo dubitabit, qui diuersae aliorum territoriorum conditionis habeat rationem, in quibus Comites et Nobiles, vasalli Principum, etiam ratione feudorum, quae ab Electoribus aliisque Principibus accepta tenent, immediate Imperatori et Imperio subiecti sunt, nec domini feudorum in eos ullam iurisdictionem, praeterquam in iis exercent, quae ad cu-

B 2 riam

mulam in terris Gotbaicis et Altenburgensibus consuetam reperies in Goth. Lands-Ordn. P. II. C. 2. T. I. p. 121. Altenb. Lands-Ordn. P. II. C. 2. T. I. p. 137. Ihr sollet geloben und schwöhren, daß ihr -- euern Erbherrn und Landesfürsten unterthänig, getreu, hold, gewärtig, gefolglich und gehorsam seyn wollet. Ipsi Austriaci administri olim non dubitarunt, Saxoniā atque Thuringiam his prouinciis accensere. IMHOFIUS Notit. Proc. L. III. c. 3. §. 6. ILLVSTR. AVCTOR des Europäischen Herolds.

- m) *Formulam iuramenti v. apud LVDOVICI im Lehns-Proceß c. XI. §. 8. p. 227. Ihr sollet huldigen und schwöhren dem * * als euern natürlichen Erb- und lehns-Herrn * * von lehns und Untertänigkeits wegen getreu, gewärtig und gehorsam zu seyn.*
- n) *LIMNAEVS in I. P. L. VI. c. 6. no. 3. Iuramenti Formulam inuenies apud STRYCKIUM in Exam. Iur. Feud. App. n. 6.*

a legibus Imperii fundamentalibus non ignorata, riam feudalem pertinent °). Nec leges Imperii fundamentales hoc, quod prouincias intercedit, discrimen ignorant. Haud operae pretium facturi nobis videmur, si magnam ex antiquis Imperii Recessibus aliisque Constitutionibus afferremus locorum vim, vbi prouinciarum, in quibus praedia beneficiaria, quae in territorio sunt, etiam de territorio esse inueniuntur, mentio facta est. Sat erit adduxisse verba der Ordnung des Regiments zu Augspurg de anno 1500, in cuius titulo sexto haec leguntur: Der andre Kreyß begreift die Bisthum, Fürstenthum, Land und Gebieth des Erzbisthums von Salzburg, der Bischöffen von Regensburg, Freysingen, Passau, auch der Fürsten von Beyern und die Landgraffen, Prälaten, Herren, Frey- und Reichs-Städte, bey und unter ihnen geseßen. Maxime vero probat hanc distinctionem INSTRUMENTVM PACIS OSNABRVGENSIS^{P)}, vbi frequentissima eius iniicitur mentio. Prae ceteris haec notatu maxime digna nobis visa sunt, Art. V. §. X. no. 28. *Libera et immediata Imperii Nobilitas omniaque et singula eius membra vna cum bonis suis feudaliibus et allodialibus, nisi forte in quibusdam locis ratione honorum et respectu territorii vel domiciliu alii Statibus reperiuntur subiecti, - - idem ius habeant, quod supra dictis Electoribus, Principibus et Statibus competit.* Porro ab ipsis Imperatoribus in Capitulatione

o) ROSENTHAL. *Syn. Feud. C. V. Concl. 78. n. 9* seqq.

p) *Art. V. §. IX. no. 25. §. XII. no. 30. 31. Art. VIII. Prooem. et no. 13. I. P. M. §. 62. Conf. A. B. c. 5. §. 1.*

tulationibus ^{q)} agnitum et confirmatum est illud provinciarum Sacri Romano-Germanici Imperii discrimen. Nec in scholis tantum doctorum alicuius momenti, nullius autem in controuersis Iuris Publici ^{et in controuersis Iuris Publici vstituta.} vsus esse, ex eo manifestum est, quod nec Imperii iudicia a diuisionis huius vsitatissimae consuetudine abhoruerint, quoties de subiectione et superioritate, de qua tam crebrae in Germania lites sunt, inter Principes et Landsassios disceptatum est. Exemplo nobis sint grauissima contentio inter Austriacos et Bambergensem Episcopum ^{r)}), nec non supremum Ordinis Melitenfis siue Ioannitici in Teutonia Magistrum, qui sedem Heidersheimii fixam habet ^{s)}); controuersia Electoris Bavariae et Comitis Ortenburgensis ^{t)}); Ducis Brunnuicensis

B 3

fs

q) *Capitulatio Leopoldi Art. III. VII. XLIV. qui in sequentibus Capitulationibus reperiri sunt.* EBERHARDVS A WEIHE in tractatu, quem de foederibus sub nomine WAREMVND ab EHRENBURG edidit L. II. c. 1. no. 40. scribit: in multis Imperii conuentibus definitionem der Landsasserey sollicitate et curiose quaesitam, nondum tamen inuentam esse. Mouit virum doctum praefatio Rec. Imp. Spir. de an. MDC. Nec tamen putes, proceres Imperii de definitione logica fuisse sollicitos, sed in genuinis eius criteriis et signis describendis elaborasse videntur.

r) LIMNAEVS T. I. Add. ad L. V. c. 2. SCHWEDER. *Theatr. Praetens. et Controuers. Illustr. in Europa* L. II. Sect. I. c. 24. LVDWIG. *Germ. Princ. L. III. c. 3. §. 24.*

s) FRIDR. LVD. DE BERGER in *Append. ad Animadu. in Coccej. Iur. Publ. Prud.* p. 781.

t) *Acta Comitis Ortenburg. contra Electorem Bavariae in BESOLDI Thes. Pract.*

sis contra Ciuitatem Brunsvicensem ^{u)}; Hassiae cum Nobilibus des Busseker Thals ^{x)}; quae mirifice agitata sunt inter Serenissimos Saxoniae Duces et Principes Comitesque Schwartzburgenses ^{y)}, atque Hatzfeldenses ^{z)}; disceptata inter Potentissimum Borussiae Regem et Comites Mansfeldenses ^{a)}; et quae circa competentiam fori in Curii Prouincialibus Saxonice ratione Comitum Schoenburgo-Glauchensium ^{b)}, et Comitum Waldecciae ^{c)} aliisque causis similibus acta sunt.

Distinctionis territoriorum in clausa et non clausa origo.

In his grauissimis dominorum territorialium et Landfaffiorum litibus sopiendis et componendis cum elaborarent Iuris Publici doctores, accuratius de *specifico*, quem vocant, *charactere* prouinciarum, in quibus tanta videntur iura, cogitarunt. Inde enata nobis videtur territoriorum in clausa et non clausa distinctio. Quo vero tempore, quoque auctore introducta ea sit in Iuris Publici scientiam, definire nec licet, nec si liceret, rem nostram explicandam aliquid adiuuaret. Parum enim refert,

u) SCHWEDER *L. IV. Sect. VI. c. 7.*

x) SCHWEDER *L. IV. Sect. XIII. Subsect. II. c. 5.* ELECTA *Iur. Publ. T. I. p. 280.* FABER *Staats=Cangley P. XIII. c. 7. p. 274.*

y) SCHWEDER *L. XXIX. Sect. III. c. 4.* ELECTA *Iur. Publ. T. I. p. 960. et 1105. T. II. p. 1074. T. III. p. 786. et 1102. T. IV. p. 661. et 739. conf. B. G. STRV VII D. de Iure Landsfaffiatus in Thuringia.*

z) SCHWEDER *L. IV. Sect. XXIX. Subsect. V. c. 1.*

a) SCHWEDER *L. II. Sect. VII. c. 17.*

b) LVDWIG *Germ. Princ. L. III. c. 3. §. 24.* LÜD. MENCKE-NII *D. de vi superioritatis territorialis in territoriis clausis.*

c) RICHTER. *Conf. Vol. II. Conf. 1. et 2.*

refert, nosse, quae sit vocabulorum aetas, quisue diuisionis auctor? Modo istam, quam commemorauimus, prouinciarum Germaniae differentiam veram, non in cerebro doctorum esse natam, diuturno vsu inualuisse, a legibus Imperii fundamentalibus non ignorari, atque controuersis Iuris Publici decidendis vsum praebere, certum probatumque sit.

CAPVT III.

TERRITORIORVM CLAVSORVM ET NON
CLAVSORVM NOTIO EX MENTE RECENTIORVM
EXPLICATVR.

Quaenam itaque sint territoria clausa, quae non clausa, quisue verus eius atque definitus conceptus? quaeritur. Quae res multum sane habet difficultatis et laboris, atque illud cum omnibus Iuris quaestionibus, in quibus persoluendis ad mores atque instituta singularum prouinciarum prouocandum est, commune, vt, cum Principes haud facile patiantur, sua ac Ordinum Prouincialium iura diuulgari, et singularum prouinciarum Ius Publicum componi, perarduum sit, certam formulam constituere, quam sequamur. Sed elaborandum nobis est in definiendo eo, in quo omne territoriorum clausorum et non clausorum discrimen positum est. Quod vt accuratius cognoscatur, summo studio primum in id, quod iuris communis est, inquiramus, deinde in quo haec vel illa a recepta regula aberrant,

Triples fidelitatis genus. errent, diligenter ostendamus. Triplex fidelitatis genus ponit Ius Feudale Longobardicum ^{d)}, ministerialis, subiectionis et vasallagii, quae vernaculis vocibus, *Amts- et Diener-Pflicht, Erb- vel Landes-Huldigung, Lehns-Pflicht* vel *Lehns-Huldigung* distinguimus. Diligenter ea a se inuicem fecernit O B E R T V S: *Vasallus, inquit, fidelitatem iurare sic debet: Ego iuro ad haec sancta Dei Evangelia, quod a modo in antea ero fidelis huic, sicut debet esse vasallus, domino: nec id, quod mihi sub nomine fidelitatis commiserit dominus, pandam alii ad eius detrimentum, me sciente.* Diuersa ab hac iurandi formula ministerialium est fidelitas, quam quis ratione officii sui domino praestare debet, olim vero Regum, Principum, Episcoporum Ministri, Praefecti, Palatini, omnes denique domestici et familiares, quibus commune erat *Ministerialium* nomen, praestarunt. *Si vero domesticus, pergat O B E R T V S, id est familiaris eius sit, cui iurat, aut si ideo iurat fidelitatem, non quod habeat feudum, sed quia sub iurisdictione sit eius, cui iurat, nominatim vitam, membrum, mentem et eius rectum honorem custodire iurabit.* E quibus etiam constat, quodnam a ciuibus vel subditis ratione iurisdictionis ordinariae aut superioritatis territorialis vel imperii exigatur sacramentum, plane diuersum a vasallatico isto, quod feudum et feudalem tantum respicit iurisdictionem. Plures vtriusque sacramenti siue fidelitatis formulas exhibet

d) II. F. 5.

hibet OBERTVS *) et aliam prolixiorem, quae has quasi interpretatur, inuenies apud SIGONIVM †). Sed satis manifesto ex his intelligitur, nullo vinculo secundum regulam iuris Longobardici inter se coniuncta esse vasallagium et homagium. Quod sacramentorum discrimen quamquam non antiquis Imperii nostri moribus, sed Italicorum feudorum natura niti videtur, receptum tamen cum consuetudinibus Longobardicis in Germania est, atque in ipsis legibus Imperii fundamentalibus, Aurea Bulla ‡), Pacis Westphalicae Instrumento §) et Capitulationibus Imperatorum agnitum et confirmatum, nec in formulis in curiis feudalis nostris receptis neglectum aut sublatum est †). *Seinem Lands-Herrn getreu, hold, gewärtig und gehorsam; vel unterthänig, gehorsam, hold, treu und gewärtig zu seyn, als einem getreuen Lands-Untertanen seinem rechten Erb-Herrn und Lands-Fürsten zu thun schuldig; iureiurando promittit subditus. Verbis magis temperatis iurare solet vasallus, daß er wolle treu und hold seyn, wie einem treuen Lehmann gegen seinen Lehn-Herrn zu thun gebühret. Vocem, gehorsam, raro inuenies, cum illa secundum usum Iuris Publici obedientiam*

*Vasallagii et
homagii dif-
ferentia.*

e) II. F. 6. et 7.

f) de Regno Italiae L. VII. p. 176.

g) Cap. XXV. §. 2. vbi. terrae, districtus, vasallagia et homagia.

h) Art. V. §. 14.

i) RITTERSHVS. Pand. Feud. L. I. c. 10. ITTER de Feud. Imp. 6. IX. §. 38. STRYCK. in Exam. I. F. Append.

dientiam subiectionis inferat, ^{l)} vbi vero occurrit, caute de obedientia vasalli accipiendam esse monent iure Consulti. ^{m)} Ea vero est omnis sacramenti vis atque natura, vt secundum illud, quodnam munus iurantis sit, quaeque eius partes, velut ad certam normam atque regulam describere possis. Duriorem ergo intelligis subditi esse conditionem, quam vasalli. Cum enim vasallus ratione feudi tantum, quod possidet, fidelitatem praestet, in causis, quae officium vasalli remque in feudum datam non tangunt, domini directi imperio subiectus haberi nequit. Subditus vero obedientiam Principi territorii pollicitus, in omnibus, quae ad reipublicae salutem spectant, siue leges ferat, siue tributa imponat, siue alia superioritatis territorialis iura exerceat, iussis Principis parere debet. Accuratius qui diuersam vasalli et subditi conditionem cognoscere cupit, eos adeat, qui latius in ea describenda elaborarunt ⁿ⁾. Nobis ostendisse sufficiat, vasallagium nullam per se inferre subiectionem, nec e dominio directo superioritatem colligi posse. Vnde patet, neminem, qui pro eo, quod vsu praedii vel alius rei fruitur, militaria aliaque officia se praestitutum promissit, ad maiora seruitia iure compelli posse, sed subiectionem

l) ASSERTIO ALTENBURG. *contra Waldeck*, p. 49. HEIDER in *Deduct. Lindau*, p. 240.

m) HORN. *Iurispr. Feud. C. XIII. §. 3.*

n) HILDEBRAND. in *D. de vasallagio subiectionem non inferente*. CAIUS RVDOLPHVS DE SPOR in *D. de natura vasallagii et subiectionis in territoriis* S. R. I. PFEFFINGER ad *Vitriar. L. III. Tit. 19. §. 3. d. T. IV. p. 4.*

tionem diuersam a conditione vasalli, aliis signis declarari, adeoque eum, qui Principi bona in feudum obtulit, vel ab eo accepit, propterea imperio eius subiectum non putari o). Ad subiectionem si respicis, eam quoque diuersam esse intelligis. Arctiori enim vinculo cum republica coniunctus est, qui domicilium ibi collocat, laxiori quasi, qui possessiones in territorio habet, sed alibi commoratur. Ille ex praescripto Iuris Romani ratione personae iurisdictioni Principis, in cuius terris viuit, subiectus est, hic vero ratione bonorum tantum a iussis eius pendet, nec nisi in illis, quae ad bona spectant, in prouincia superiori subiecta sita, in ius ad dominum territorialem vocari potest p). Requiritur enim in Iure Romano ad subiectionem personalem domicilium q), quod aliquis non vbi praedia possidet r), sed ibi habere putatur, vbi lares rerumque ac fortunarum sedem constituit, vnde rursus non sit discessurus, si nihil auocet, vnde cum profectus est, peregrinare videtur s). Non sola itaque bonorum possessione, sed habitatione constituitur forum domicilii. Pluribus tamen locis aliquem domicilium habere posse, velut si quis

Homagii personalis et realis discrimen

C 2

plures

- o) ROSENTHAL. *Syn. Feud. C. III. qu. 3. n. 4. C. XII. Concl. I. n. 3.* COCCEI. *Hypomn. Feud. Tit. XIII. §. 4.* CARPZOV. *L. IV. Resp. 70. n. 24.* BERGER. *Resp. P. I. Resp. 29.* STRVV. *Synt. I. F. c. XI. Aph. 2.*
- p) *l. 5. C. vbi in rem. conf. STRVV. Exercitat. IX. Th. 51.* LAWTERBACH. *ad ff. L. V. Tit. I. de Iudiciis §. 53.*
- q) *l. 17. §. 13. ff. ad Municipalem.*
- r) *l. 17. §. 13. l. 27. §. 2. ff. ad Municip.*
- s) *l. 7. C. de Incolis, l. 203. de Verb. signific.*

plures domos vel villas possideat, ita instructas, vt ex altera in alteram, quando ipsi lubitum fuerit, commigrare possit, quidquid etiam quidam obiciant, nec Iustinianae leges negant, nec moribus nostris aduersatur. Hanc, quam exposuimus, Iuris Romani de domicili foro doctrinam cum Germaniae nostrae prouinciis accommodare studerent Iure Consulti, atque intellexerent, secundum eadem verba cum eos iurare, qui domicilium in prouinciis superioris imperio subiectis collocant, tum istos, qui alibi commorantur, ad diuisionem homagii in reale et personale confugerunt, et quanquam eadem sit solennis iuramenti formula, diuersam tamen ratione effectus esse eius vim atque naturam arbitrati sunt. Magna quidem varietate inter eruditos de diuisionis huius vtilitate veroque eius conceptu disceptatur. Nonnulli enim cum omne iuramentum personam obligare intelligant, velut ineptam eam reiciunt ^{t)}. Alii ob diuersam et incertam vocis *homagii* significationem, quod proprie adpellatur fidelitatis sacramentum ^{u)}, a recentioribus vero feudorum doctoribus de subiectionis iuramento accipitur, iuramentum, quod vasallus ratione feudi dicit, *homagium reale*, quod subditus,

t) VVLTEIVS *de Feud.* L. I. c. 6. n. 5. SCHVTZ I. P. D. c. VI. §. 17. RICHTER *de Verb. signific. lit. i. n. 8. et Vol. II. Conf. 2. n. 96.* TITIVS *in Spec. I. P. L. IV. c. 5. §. 13. seqq.* L. B. A. WERNHER. *Sel. Obseru. Forens. T. I. P. IV. Obs. 2.*

u) BIGNON. *ad Marculf.* L. I. c. 18. DV FRESNE *in Glossar. hac voc.* SCHILTER *ad Jus Alemann. c. IV. §. 6.*

subditus praestat, *personale* vocant x) Multi homagium, quod vasalli subditi, quorum personae dignitas obstat, quo minus vere subditi esse possint, ratione bonorum et onerum realium e praediis debitorum praestant, diligenter ab altero isto, quod ad personam etiam spectat, esse distinguendum rati, multum roboris ac utilitatis habere hanc diuisionem arbitrantur y). Plurimi denique et ratione personarum Imperatori et Imperio immediate subiectarum, et intuitu eorum, qui in praediis non commorantur, distinctionem istam, si mores Germaniae probe respicias, tam idoneis argumentis, quam perpetuo usu communitam, atque grauissimis controversiis inter Principes et Comites aliosque Imperii ciues immediatos de superioritate territoriali discutiendis egregie accommodatam esse contendunt z). Igitur ex Iure Consultorum opinione Status Imperii et ciues Imperii immediati non ad personalem, sed realem tantum sacramento se obstringunt subiectionem. Eos enim, quamquam in alterius Status territorio possessiones habeant, iurisdictioni tamen eius esse subiectos, personae dignitas haud pati, eorumque status cum personali subiectione pugnare videtur. Ex his itaque, quae obiter a nobis

C 3

dispu-

x) STRVV. *Synt. I. F. C. VIII. §. 6. p. 272.* N. D. DE BERGER. *Electa Disceprat. forens. Tit. XL. §. 7. p. 1219.* ASSERT. ALTENBURG. *contra Waldeck p. 172.*

y) HOTTOMANN *Illustr. quaest. XXXV. p. 223.*

z) HERTIVS *de subiect. territor. §. 14. in Opusc. Vol. I. T. II. p. 388.* PAVRMEISTER *de Iurisdic. c. IX. §. 118.* VITRIAR. I. P. L. III. *Tit. 19. §. 3. quosque laudat PFFFFINGER ad h. l.*

disputata sunt, manifesto deprehenditur, si ad ius commune respicis: vasallagium nullam inuoluere subiectionem, sed hanc aliis signis declarari, aliisque rationibus esse probandam: secundum regulam ergo Iuris Feudalis vasallos pro subditis non esse habendos; homagium pro diuersa eorum, qui ad id praestandum obligantur, conditione diuersum esse, et Imperii Status ciuesque Imperii immediatos ratione personae omne imperium praeter Imperatoris aspernari. Sunt vero in Germania territoria, in quibus omnes, qui bona ibi possident, siue vasalli Principis territorii siue alius domini directi sint, siue domicilium ibi habeant siue minus, quamquam iure Statuum gaudeant, vel Imperio immediate subiecti sint, ad homagium non reale solum, sed personale etiam praestandum tenentur, adeoque pro Landfassis habendi sunt, nisi aliud quid vel pactis fancitum sit, vel ex gratia Principis obtineat. Qua re factum, ut Iure Consulti cum arctissimum illud vinculum, quo vasallagium et homagium, cum reale, tum personale, in quibusdam Imperii Romano-Germanici territoriis coniuncta sunt, Landfassiatum plenum efficere, haud temere dicere consueuerint, in prouinciis, quae tantis priuilegiis gaudent, *Landfassiatum plenum*; in reliquis, in quibus possessio bonorum perfectam subiectionem non infert, *minus plenum Landfassiatum* vigere scribant. Atque haec Imperii territoria supra laudatis Iuris Publici doctoribus clausa vocari, patet ex definitionibus a MENCKENIO traditis, ab ILLUSTRISSIMO VERO COMITE DE BUNAV egregie contra

NEV-

Territoriorum clausuram notio.

NEVMANVM DE PVCHOLTZ defensis, et ab omnibus, qui summos hos viros secuti sunt, probatis. Vocant TERRITORIUM CLAVSVM *uniuersitatem domino territorii, sicut Imperatoris et Imperii potestate, subiectam, propriis limitibus ita conclusam, ut intra eos plenissimus Landsassatus obtineat, omnesque vasalli regulariter sint subditi.* NON CLAVSVM TERRITORIUM vero *is est uniuersitas domino territorii subiecta, propriis limitibus ita non conclusa, ut intra eos plenissimus Landsassatus obseruetur, et vasallagium cum subditi conditione regulariter cobraeat.*

CAPVT IV.

D E

VERO TERRITORIORVM CLAVSORVM
FVNDAMENTO DISPVTATVR.

Sed quomodo factum sit, ut quaedam Germaniae territoria a iure communi nostris temporibus recepto defleat atque recedant, et sacramenta fidelitatis et subiectionis cum eius, quod rem tangit, tum istius, quod personam afficit, diuersa plane e doctorum sententia et a se inuicem aliena, arcto et rato foedere sint coniuncta, ut paucis quaeramus, instituti postulat ratio. De vasallagii atque homagii nexu primum videamus. *Vasallagii et homagii nexus.* Magna quidem varietate inter eruditos de eo disceptatur, an dominus territorii provincialibus legibus cauere et sancire hoc possit, ut vasalli sui etiam sint subditi. Negan-

Negantem sententiam plurimi amplexi sunt. Quod si haec controuersia ex iusto et aequo esset diiudicanda, multa eaque non leuis momenti argumenta ad tuendum domini territorialis ius inde peti posse arbitramur. Sed mittamus haec. Vniuersam enim causam non ex regulis iusti atque iniusti metiendam, neque ratiociniis solum ex natura et definitione superioritatis territorialis plenariae ductis, quae, vt loquuntur, summae potestati siue maiestati aemula in territoriis clausis aequali dignitate ac potestate nobilem admittere nequit, confici posse, sed e maiorum consuetudinibus atque pristina feudorum forma explicandam esse nemo dubitabit, qui Landsassatum non vi legum prouincialium, sed antiquissimo vsu inualuisse intellexit. Num antiquior in Germania sit fidelitatis vassallitiae exactio, quam subditorum in vniuersum, et num maiores nostri, Romanorum morem secuti, nullum a singulis subditis subiectionis solenne iuramentum exegerint, hic expedire non iuuat. Id certum est atque ex historiae scriptoribus ^{a)}, Regumque Francorum Capitularibus manifeste intelligitur, antiquissimis iam temporibus, promissionem obsequii et subiectionis factam esse Regibus iureiurando, quod sacramentum fidelitatis dicebatur

a) GREGORIVS TVRONENSIS *Histor. Franc. L. VI. c. 31.* Tunc misit nuntios ad supra dictos Duces, dicens: ingredimini Bituricum, et accedentes vsque ad ciuitatem sacramenta fidelitatis exigite de nomine nostro. IDEM *L. VII. c. 12.* Igitur Gunthramnus Rex Comites suos ad comprehendendas ciuitates direxit; vt exigentes sacramenta suis eas ditionibus subiugarent. IDEM *L. IX. c. 20. et c. 31.*

cur. Ad hanc subiectionem veteres atque primaevas fidelitatis formulas respicere, et licet vasalliticae tantum fuerint, non tamen mere vasallis non subditis, sed vasallis subditis competiisse obseruant SCHILTERVS^{b)} aliique^{c)}. Talis fuisse videtur vetustissima formula ista Carolina, quam exhibet BALZIVS^{d)}: *Sacramentale qualiter promitto ego, quo ab isto die in antea fidelis sum Domino Karolo (piissimo Imperatori) filio Pippini Regis et Berthanae Reginae pure mente absque fraude et malo ingenio de mea parte ad suam partem et ad honorem regni sui, sicut per dictum debet esse homo domino suo. Sic me adiuuet Deus et ista Sanctorum patrocinia, quae in hoc loco sunt, quia diebus vitae meae per meam voluntatem, in quantum Deus mihi intellectum dederit, sic attendam et consentiam. Nec ab antiqua feudorum conditione abhorret haec vasallagii et homagii coniunctio. Cum enim ab initio Reges feuda subditis concederent, siue vt eos ad seruitia militaria praestanda arctiori vinculo adstringerent, siue vt praemiis ad suscipienda officia Imperii excitarent Nobiles, plerumque olim, cui vasallagium, eidem quoque fidelitas subiectionis imperata fuit. Quod diligenter obseruatum esse, egregie patet ex charta diuisionis Imperii a Ludouico Pio Imperatore inter Pipinum, Ludouicum et Carolum filios anno DCCCXXXVII. Aquis grani in generali populi conuentu data^{e)}, vbi fanci-*

tum:

b) *ad Ius Alemann. C. IV. §. 9.*

c) *ITTER. de Feud. Imp. G. IX. §. 36. LVDWIG. in D. de indultu feudali C. III. §. 4. litt. l.*

d) *in Capitular. Reg. Francor. T. I. p. 378.*

e) *in Capitular. Reg. Francor. T. I. p. 378. c. f.*

tum: Praecipuum nobis videtur, vt post nostrum ex hac mortalitate discessum, homines vniuscuiusque eorum accipiant beneficia, vnusquisque in regno Domini sui et non alterius, ne quando per hoc, si aliter fieret, scandalum aliquid possët accidere. Eo itaque factum est, vt voces *Hulde* ^f), quae in antiquissimis formulis deprehenditur, et *homagium* vtrisque vassallis et subditis essent communes ^g). Ab hoc more Caroli M. temporibus discessum fuisse videtur. Saepe enim principes potentiores ab homagio praestando animo alieniores beneficia ab Imperatoribus sibi oblata repudiassent legimus. Exemplum huius rei notatu dignissimum de Ethicone eiusque filio refert CHRON. WEINGARTENS. MONACH. ^h). Henricus Ethiconis filius cum suauis Principum et maxime ipsius Imperatoris Ludouici Pii hortatu, homagio praestito, Imperatori se subiecisset et beneficii loco quatuor milia mansuum in superioribus Bauariae partibus ab eo accepisset, pater eius Ethico, nobilitati suae et libertati multum sic detrahi ratus, iratus vehementer et consternatus animo in villam, cui nomen Ambirgo, non amplius visurus filium, secessit, nec vnquam cum eo in gratiam rediit. Elegans sane est

f) De subiectionis iuramento eam usurpat SCRIPTOR apud BROWERVM in *Anal. Treuirens.* ad an. MCCCIII. L. XVII p. 186. antiquus, quem BALVZIVS L. I. *Miscellan.* inseruit. Contra CHRON. RHYTHMICVM in *Leibn. Scriptor. Brunsvic. T. III. p. 36.* vassalli iuramentum *Hälde* dicit.

g) HERTIVS de *subiect. territor.* §. 13. in *Opusc. Vol. I. T. II. p. 381.*

h) de *Guelfis Principibus in Leibnit. Scriptor. Brunsvic. T. I. p. 382.*

est coniectura SCHILTERI, opinantis: cum observatum fuerit, rem in abusum vergere, et fidelitatem restringi ad solos vafallos, etiam ad reliquos subditos, quoad subiectionem sine vafallagio extensam fuisse per formulam alteram, quam BALVZIVS affert: *Sacramentale qualiter ego repromitto Domino Karolo piissimo Imperatori filio Pippini Regis et Bertanae, fidelis, sicut homo per drietum debet esse domino suo ad suum regnum et ad suum rectum. Et illud sacramentum, quod iuratum habeo, custodiam et custodire volo, in quantum ego scio ac intelligo ab isto die in antea. Sic me adiuuet Deus, qui coelum et terram creavit et ista Sanctorum patrocini.* Exstat certe Constitutio Caroli M. ⁱ⁾, qua eam non tantum ab illis exigit, qui antea secundum priorem iurauerant, sed et ab his, qui adhuc ipsum promissum nondum perfecerant, et expresse edicit: *ut omnibus traderetur publice, qualiter vnusquisque intelligere possit magna in isto sacramento, et quam multa comprehensa sint.* Repetita posthaec saepius sunt illa iuramenta ^{l)}. Anno DCCCCV. a Carolo M. sancitum ^{m)}: *ut nulli alii per iuramentum fidelitatis promittatur, nisi nobis et vnique seniori ad nostram utilitatem et sui senioris exceptis his sacramentis, quae iuste secundum legem alteri debentur; et ad annum DCCCXII. iubentur Missi regii ⁿ⁾: ut populum iterum fidelitatem*

D 2

pro-

i) CAPITVLAR. II. §. 2. An. DCCGII. apud Baluz. c. 1.

l) CAPITVLAR. II. c. 1. apud Baluz. T. I. p. 375. CAPITVLAR. incerti anni c. 47. p. 518.

m) CAPITVLAR. II. c. 9. apud Baluz. T. I.

n) CAPITVLAR. I. 88. ad An. DCCCXII. c. 13. apud Baluz.

promittere faciant, secundum consuetudinem iam dudum ordinatam. Et ipsi adperiant et interpretentur illis boni-
 nibus, qualiter ipsum sacramentum et fidelitatem erga nos seruare debeant. Ipse quoque Carolus Imperator ad Aquis Palatium concilium habuisse traditur, vt ab omnibus sacramentum fidelitatis acciperet Monachis et Canonicis ^o). Rex Ludouicus Pius, quod testantur ANNALES FVLDENSES, Francos, Alemannos, Saxones atque Thuringos sibi fidelitatis iure confirmat. Tale quoque in Caroli Calui Capitularibus fidelitatis iuramentum ^p), et prolixiora ab Episcopis, Laicis et toto populo Regi DCCCLIII. praestita adsunt ^q). Nec, ne desint testimonia, quibus Saxonum aeuo idem obtinuisse constet, omittendus locus ADELBOLDI ^r), vbi Duces, Archiepiscopos, Episcopos, Comites reliquosque Saxoniae primates singulos Regi, data dextra, fidem suam sacramentis promississe refert. Principes quoque, cum Pontificem Romanum de electione Ottonis Regis certiozem facerent, nos, inquebant ^s), iam dictum dominum in Regem elegimus; feuda nostra, quae ab Imperio tenemus, a manu ipsius recipientes, hominum sibi fecimus, et fidelitatem iurauimus. Quibus praeter egre-

^o) CHRON. BREVE ad an. DCCCII. apud Duchesnium T. I. Sacramentale ipsum habes in Concil. vniuersi Orbis Append. T. VII. p. 1864.

^p) CAPITVLAR. Car. Calui de an. DCCCXLV. c. 13. apud Baluz. T. II. p. 71.

^q) P. PITHOEVUS in Collect. Script. XII. p. 509.

^r) in vita Henrici S. §. 7. apud Leibn. p. 433.

^s) LEHMANN. Chron. Spir. L. V. c. 74. ad an. MCXCIX.

egregium WIPPONIS ^t) locum, vbi de fidelitate, inquit, facta Regi minus necessarium dicere puto, frequenter usu teste, quod omnes Episcopi, Duces et reliqui Principes, milites gregarii, quin et ingenui omnes, si alicuius momenti sint, Regibus fidem faciant; sexcenta alia addi possent. In conuentione ab Henrico Pulchro Duce Saxoniae Comiteque Palatino ad Rhenum cum Archiepiscopo Bremensi inita ^u), Ministeriales ipsius Palatini eius iussu fidelitatem fecisse dicuntur. In testamento Ottonis IV. ^x) rogantur fidiissimi Ministeriales sub fidelitatis obsequio, quod in priuilegio a Conrado III. anno MCXL. ciuitati *Asten* dato ^y) fidelitatis debitum vocatur, et verbis sequentibus: *fidei nostrae studium et obsequium propositum*; explicatur. In alio priuilegio eidem ciuitati a Friderico I. anno MCLIX. concessio inuenies: *vt autem praesata ciuitas in omni fidelitate deuotior et ad seruitium Imperii videatur promptior*; quae loquendi formulae in iuramento Imperatori a Ciuitate, vel Principibus a Ministerialibus praestito certe non de vasalli fidelitate, sed de obedientia subditorum interpretandae sunt. Milites praefidiarios castris muniendis adhibitos, subditos fuisse, nemo facile dubitabit, iuramentum tamen, quo isti obstringebantur, fidelitatis sacramentum vocari, non raro deprehendes ^z). Sed

D 3

vnde

t) in vita Conradi III. p. 428.

u) Apud AVCTOREM assertionis libertatis Bremensis p. 786.

x) Apud MEIBOMIUM in Apologia pro Ottone IV. Imp. p. 148.

y) VGHEL. Ital. Sacram. p. 516.

z) In litteris Comitissae a Dilsberg de an. MCCLXII. ad Electorem Palatinum datis, apud FREHERVM in Orig. Palat. P. II. c. 10. p. 101.

unde paulisper defleximus, eo redeamus. Haec subiectionis et obsequii sacramenta, quae Imperii subditos et vassallos praestare oportebat, Duces, Marchiones, Comites, Landgrauios, eos scilicet, quibus officia Imperii a Regibus erant demandata, nomine Regum a subditis exegisse constat, quemadmodum eadem auctoritate iurisdictionem eos exercuisse, tributa collectasve imposuisse, omniumque negotiorum, quae ad reipublicam administrandam spectabant, curam gessisse scimus. Sed cum Principum Germaniae potestas in quibusdam prouinciis sensim ea accepisset incrementa, vt, qui antea, Officialium partibus functi, Imperatori in omnibus morem gesserant, iam dominationis alienae impatientes, Ducatus et Principatus haereditario iure possidere et pro arbitrio illis leges dare inciperent, iuraque regalia, non vt olim, Imperatorum, sed suo quilibet nomine exercere auderent, subiectionis quoque sacramentum non Regibus amplius, sed sibi dici voluerunt, idque vt efficerent, omnem mouerunt lapidem. Eadem itaque, quae olim fuerat, mansit feudorum ratio, eadem vassalorum conditio in iis scilicet prouinciis, in quibus Principes omnes reliquos sibi subiecerunt, summamque potestatem, translatis in ipsos omnibus Imperii iuribus ac feudis, ab Imperatoribus confirmatam natu sunt. Ita enim constitutis rebus, cadebant in eundem vassalli fides et subiectio, adeoque fidelitatis formulae subiectionem praecessisse, arguebant, et licet vassalliticae tantum essent, tamen competeabant non mere vassallis non subditis, sed vassallis subditis.

vt

vt omnes vafalli eſſent Landſaffii. Qui enim praedia
 ſua olim ab Imperatoribus beneficii ſeu feudi loco acce-
 perant, iam a Principibus, quorum ſubditi erant, ac-
 cepta ferebant. Qui vero bona ſua Principibus ſuis,
 quos pro dominis agnoſcebant, in feudum offerebant,
 ſubditi eorum iam erant, adeoque ſuperioritati eorum
 ſubditi oblatione ſubducere ſe non poterant. Ne-
 bonorum oblatione ſubducere ſe non poterant. Ne-
 que qui in his regionibus, poſt Landſaffiatum iam intro-
 ductum, aut Imperio aut aliis Principibus bona ſua in
 feudum obtulerunt, hoc ipſo poteſtati dominorum ter-
 ritorialium, quorum ſuperioritas agnita, confirmata,
 priuilegiis Imperatorum, iuſtiſſimis titulis longaue poſ-
 ſeſſione erat munita ſubtrahere ſe potuerunt. Quam-
 quam itaque Domini territoriorum in oblationem feu-
 dorum aut expreſſe aut tacite conſenſerint, ius territorii
 tamen ſibi conſeruarunt, niſi expreſſis pactis aliter inter
 eos conuenerit. Maniſte ex his patere putamus,
 qua ratione in regionibus, in quas olim *Landſaffiatus*
 introductus eſt, vaſallagium et homagium ita coaluerint,
 vt omnes vaſalli pro Landſaffiis haberentur. Patet quo-
 que ex his, quo modo factum ſit, vt in aliis territoriis, quae
 olim vnus poteſtati ſubiecta non fuerunt, Comites et
 Nobiles, vaſalli Principum, etiam ratione feudorum,
 quae ab Electoribus aliisque Principibus tenent, imme-
 diate ſubiecti ſint Imperatori et Imperio, nec domini
 feudorum in eos vllam iuriſdictionem exercent, quam
 eorum, quae ad curiam feudalem pertinent. Nec mirum
 iam videbitur, Longobardorum iura ad territoria clauſa
 adplicari non poſſe. Principes enim Italiae ad illud fa-
 ſugium

stigium potentiae, quo Germaniae proceres, aut nunquam, aut, quod certissimum est, non ante leges Longobardorum feudales latas peruenerunt. Victi subiugatique fuerant Longobardi a Regibus Germaniae. Quid igitur mirum, victis eos grauius imperitasse, quam ciuibus suis Germanis? Ab antiquissimis quidem temporibus in Longobardorum regno Ducatus, Comitatus et Marchionatus deprehendis^{a)}), sed Comites isti et Marchiones Imperatorum tantum magistratus fuere. Duces quidem potentia et honore eos longe antecederant, magnaue possidebant bona, vel a maioribus, vel a Regibus accepta, sed iuribus, quae regalia vocantur, quippe Regibus reseruatis, non gaudebant. Omnes enim fere, quorum in bellis experti erant fidem, personarum meritorumque ratione habita, Ducum, Marchionum, Comitum, Capitaneorum, Valvasorum et Valuasinarum dignitate ornarunt Imperatores, idque Ottonem M. imprimis fecisse constat^{b)}). Sed omnes minores etiam Valuasores et Valuasini solius Imperatoris potestati obnoxii feuda tenuerunt^{c)}), neque vassallis maioribus subiecti fuerunt. Nec posterioribus temporibus Principes Italiae iura sublimia territorii vindicare sibi poterunt, quae Regibus competebant, quod quidam ex bellis cum Imperatoribus et Regibus Germanorum gestis, quae tamen atrocina potius, quam bella, vocanda sunt,

et

a) CAR. SIGONIUS *de Regno Ital. L. IV. c. I. STRVV. in Descriptione pro Car. M. primo feudorum auct. in Ital.*

b) SIGONIUS *L. VII. ad an. DCCCCLXXXIII. ERYC. PUTEAN. Hist. Insubr. L. VI. c. II.*

c) SIGONIUS *Hist. Bonon. L. II. ad an. DCCCCLXVI.*

et tempore belli arrogatis sibi iuribus falso colligunt. Sed quoties Reges opibus multum valuerunt, semper Longobardos novas res molientes grauissimis poenis coercuerunt, folique iura maiestatis exercuerunt. Haud quidem negamus, esse hodie in Italia Principes, qui eadem aut maiora forte in territoriis, quam quae Stibus Germaniae competunt, iura exerceant, et pro liberis habeantur, sed post leges Longobardorum feudales iam latas, iamque fracta Regum in Italia potestate, hos extitisse certum est. Abunde iam, vt arbitramur, a *Homagii natura.* nobis explicatum est, qua ratione fidelitas atque subiectio in quibusdam Germaniae prouinciis in vnum coahterint. De homagio reali et personali, quod vocant, paucis videamus, idque potissimum agamus, vt quae vera homagii vis atque natura sit, intelligatur. Etsi enim quae in superioribus ex Iuris Iustiniani doctrina attulimus, vera esse haud negamus, parum apte tamen haec peregrina ad homagium, quippe a Romanis profus ignoratum, patriae vero nostrae proprium ac solenne accommodari arbitramur. Officia eius, qui iurat, qualia sint, quaeue eius partes, ex sacramento cognosci, supra iam monuimus. Age itaque videamus, quale praestet sacramentum subditus. Conceptis verbis iurat: *unterthänig, gehorsam, hold, getreu und gewärtig zu seyn, was ein getreuer Landsasse und Unterthan seinem rechten Erb- Herrn und Lands- Fürsten zu thun schuldig ist.* Obedientiam promittit. Subditum se fatetur, et omnia in se recipit, quae subditi praestare solent. Idem sacramentum dicit, qui bona in territorio possidet, sed

E
alibi

alibi commoratur. Ergo et hic, subditum se esse, iurato profitetur, nec minus, quam ille, omnes subditi partes vt impleat, iure compelli potest. Equidem haud ignarus sum, non exiguum eorum numerum esse, qui longe aliter sentiant. Etsi enim homagium, quod quis ratione bonorum in territorio, in quo domicilium non collocat, praestat, iisdem constare verbis, quibus illud, quo is, qui vere subditus est, obstringitur, probe norunt, alia tamen ratione interpretandum, et ad onera tantum, quae ratione bonorum debentur, restringendum monent, eiusque opinionis hanc adferunt rationem: bonorum possessionem domicilium numquam constituere, nec vlla ratione pro subdito haberi posse eum, qui alio loco habitat. Quod vt porro demonstrent, immensam legum Iustinianearum vim adferunt, quibus sententiam suam profus egregie communitam esse sibi persuadent. Ego vero vellem, vt considerassent prius, qui ita agunt, cuius hae leges scriptae sint, quaeque earum in controuersis Iuris Publici habenda sit ratio. His ante consideratis, demonstrent, eam iuris peregrini de foro domicilii doctrinam in Iure Publico nostro esse receptam, aut idem patriis legibus esse fancitum. Nobis quidem, vt nihil dissimulemus, nullus certe Iuris Iustiniani in causis Principum Germaniae vsus esse videtur, nisi in quibus publice receptum atque comprobatum esse manifeste ostendi queat; quod vero in hoc, quod iam tractamus, capite numquam fieri posse, quouis pignore contendere ausim. Vi superioritatis territorialis diuersae plane a iurisdictione, cuius naturam leges Romanae describunt, et vnde doctrinam de

de foro domicilii ducunt, in arbitrio Principis est, quam legem rerum possessoribus dicere velit. Exteri igitur aut huic se submittant, aut possessiones relinquunt aliis. Qui vero idem, quod a subditis exigitur, homagium praestat, eiusdem se cum subditis esse conditionis profiteretur. Omne itaque homagium natura sua ita comparatum est, ut personale sit, id est subditum faciat, nisi aliter cum eo, qui bona in territorio acquirit, conuentum sit. Haud enim negamus dominum territoriale a iure suo aliquantum recedere, et adhibita quasi benigniori interpretatione, remittere aliquid ab homagii severitate posse, sed hoc vim atque naturam homagii non mutat. Scio quidem fuisse, qui Iure Romano, cum egregie illud sibi fauere intelligerent, in auxilium vocato, litem dominis territorialibus intenderint, atque ut se Iustinianearum legum auctoritate potestati eorum subducerent, omnem mouerint lapidem. Sed summo studio hi peregrinis legibus semper restiterunt, et ut iura sua tecta atque salua conseruarent, plerumque peruicerunt. Et si quando in sapiendis de subiectione litibus plus, quam par erat, Romani Iuris auctoritati datum est, id eo tempore contigit, quo iudices nimio peregrinarum legum amore capti, nihil benedictum putarunt, nisi quod verbis ex Corpore Iuris petitis probatum esset, qua tamen quorundam disciplina neque patrium ius euertitur, neque homagii, a Romanis certe ignorati, natura immutatur. Verum enim vero incongruum esse putas, Statum Imperii alterius Status iurisdictioni esse subiectum. Sed aut ad eos respicis, qui bona Landsassica acquirunt, aut ad eos, qui iam ante ea possede-

federant, quam immedietatis, vt vocant, ius consecuti sunt. Illos, quod attinet, quid quaeso impedit, quo minus lubenti animo se subiiciant, cum in arbitrio ipsorum positum sit, aut subiectionis onus suscipere aut possessiones relinquere. De his vero probe tenendum est, non omnes olim Status Imperii immediata conditione ratione honorum gauisos esse, cum Landsassii quoque in Comitibus comparuerint. Valde enim ii deicipiuntur, qui cum iure Status semper coniunctam fuisse potestatem territorii opinantur. Nam haec origine, forma, effectu egregie ab illo distat. Ius Comitiorum tum iam inualerat, cum superioritas adhuc esset ignorata. Posterioribus vero temporibus legibus Imperii fundamentalibus cautum est, ne Imperatores quendam territorialium Principum iurisdictioni eximerent. Iuste itaque inde colligi potest, omnes, qui homagium praestant, Landsassios esse, nisi singulari ratione ipsis prospectum sit. Ex his, quae de natura pleni Landsassiiatus, eoque vinculo, quo vasallagium et homagium in quibusdam Germaniae territoriis cohaerent, pluribus a nobis disputata sunt, patet, origines territoriorum clausorum ex historia eorum temporum, quibus Landsassiiatus introductus est, esse repetendas, atque

VERVM TERRITORIORVM CLAVSORVM
FVNDAMENTVM esse, si veteres Ducatus atque Principatus in illo statu, et qualitate, in quibus antea fuerunt, ad nostra etiam tempora permanserint.

Territoriorum clausorum fundamentum.

PROCANCELLARIVS
IOHANNES GODOFREDVS BAVER

S V M M O S

IN VTROQVE IVRE HONORES

PRAECLARISSIMO CANDIDATO

M. ANDREAE WAGNERO

LIPSIENSI

D. III. AVG. CIOIOCCCLII

LARGIENDOS INDICIT

NEC NON

AN ET QVA RATIONE HYPOTHECA FEVDALIS
CONFVSIONE EXTINGTA REVIVISCAT

DISSERIT

PROGAMM DER
KONFERENZ DER
KÖNIGLICHEN UNIVERSITÄT
ZU GIESSEN
AM 15. SEPTEMBER 1852
VON
D. THEODOR WAGNER
LEHRER DER
MATHEMATIK
UND
PHYSIK
GIESSEN
VERLAG VON
J. NEUBAUER
1852

manifestum esse arbitror, eum, qui in oppignoratio-
nem rei suae ab altero factam consentit, non qui-
dem actione personali, ad exsoluendum debitum,
sed nexu pignoris teneri, ut, qua possessor, actione
hypothecaria conueniri possit, ad rem obligatam
creditori, consequendae satisfactionis causa, ceden-
dam. Ait **MODESTINVS** in *l. 26. §. 1. d. pignor. et
hypothec.* Pater Scio emancipato filio facile persuasit, ut,

*quia mutuum quantitatem acciperet a Septitio creditore, chirogra-
phum perscriberet sua manu filius, quod ipse impeditus esset scribere,
sub commemoratione domus ad filium pertinentis pignori dandae.
Quaerebatur, an Scius inter caetera bona etiam hanc domum iure
optimo possidere possit, cum patris se haereditate abstinerit, nec
metuiri ex hoc solo, quod mandante patre manu sua perscripsit in-
strumentum chirographi, cum neque consensum suum accommoda-
uerat patri aut signo suo, aut alia scriptura? Modestinus respondit,
cum sua manu pignori domum suam futuram Scius scripserat,
consensum ei obligationi dedisse manifestum est. De obligatione
rei pignori datae agit Ictus, non de obligatione personae. Cu-
ius sicuti nullam facit mentionem, ita eam haud obscure remo-
uet, dum speciem de filio patris haereditate se abstinentem for-
mat. Simulac enim filius non tantum in hypothecam rei suae
consentit, sed et paternam in se recipit obligationem, tam ra-
tio dubitandi, in abstentione a paterna haereditate posita, pa-
rum est opportuna, quam praecipua decidendi ratio, cur pa-
tris oppignoratio filio noceat, potius a propria filii obligatio-
ne, quam ab eius assensu repetenda est, dum illam, tanquam prin-
cipalem, non potest non accessoria pignoris obligatio sequi.
Porro quae **MODESTINVS** de facto, quo filius sua scribit ma-*

IV

nu, domum ad se pertinentem pignori futuram esse, eiusque consensu eo ipso *tacite* declarato tradit, illa non minus de consensu *expresso* accipere decet. Quemadmodum enim *taciti* et *expressi* eadem regulariter vis est et potestas, *l. 32. in fin. de legib. l. 13. §. fin. ff. loc. cond.* EVERARDVS *loc. ab expresso ad tacitum et contra n. 1.* etiamsi interdum expressa noceant, non expressa non noceant, *l. 195. de R. I.* IACOB GOTHOFREDVS *in Oper. minor. ad d. l. ita is*, qui *expresse* in hypothecam rei suae ab altero constitutam consentit, non contrahit debitum, neque huius promittit exsolutionem, sed solummodo alterius adprobat contractum. Et sicuti creditor, in venditionem rei sibi obligatae *expresse* consentiens, non nisi ius, quod in re habet, remittit, nec pro venditore habetur, *l. 8. §. 15. quib. mod. pign. vel hypoth. solu.* ita, qui *expresse* oppignorationem rei suae adprobat, alterius quidem debitum et pignoris dationem rata habet, minime vero eundem, quem debitor, cum creditore in contractum. Constat igitur, dominum et agnatos, vel simul inuestitos ex consensu in hypothecam feudi actione personali conueniri non posse, ad debitum, pro quo clientela est obligata, soluendum, sed solummodo ad feudum oppignorum creditori, satisfactionis consequendae causa, dandum adstringi, eaque liberari datione, etsi debitum valorem pignoris excedat. Nam huius solutio tantum a debitore ex contractu obligato eiusve haeredibus peti potest, ut tertius possessor per solutionem sponte factam a pignoris cessione se liberare, sicque absolutio- nem ab actione obtinere queat. *l. 16. §. 3. de pignor. et hypoth.* Quin etsi dominus et agnati, aut simul inuestiti in hypothecam consenserint minus idoneam, si tamen damnum inde enatum dolo vel culpa eorum adscribi nequeat, eius nomine non tenentur,

V

tenentur. Qua in re maxima inter eos, et magistratum in hypothecam fundi, sub sua iurisdictione siti, consentientem intercedit diuersitas. Ad huius pertinet officium, cauere, ne creditor decipiatur, sed pignus consequatur, quod sufficit ad debitum soluendum, dum eius rei, spectato pignoris pretio, et libris publicis, quibus hypothecae inferuntur, inspectis, facilem habet notitiam. Quod ubi negligit officium, damnum exinde ortum sua dat culpa, ad quod refarciendum non immerito adigitur. MEV. Part. VII. Dec. 142. n. 5. SCHILTER Exerc. XXXVII. §. 200. lit. a. At enim vero consensus domini clientelaris, qua talis, nec non agnatorum et simultanee inuestitorum secundum regulam non nisi eum desideratur in finem, quo hypotheca iis quoque praeiudicat, sicque contra omnes et singulos possessores valorem exferat suum. Neque ad domini, qua domini, et multo minus ad agnatorum vel simul inuestitorum officium pertinet, curare, ut creditor idoneam consequatur hypothecam, sed, iisdem simpliciter consentientibus, neque pignus laudantibus idoneum, creditori incumbit in eius bonitatem inquirere, quo non facto damnum, quod incurrit, propria sentit culpa, quod sentire non intelligitur. l. 203. de R. I. IVST. HENNING. BOEHMER de hypoth. feudal. express. C. II. §. 6. Plures quidem dari ICtos, qui dominum et agnatos vel simul inuestitos, ob consensum in hypothecam, non tantum ut possessores actione hypothecaria, ad possessionem pignoris cedendam, sed et actione personali ad debiti praestationem cogi, opinentur, minimum ambiguae eorum locutioni posterius assertum, a veritate alienissimum, in acceptis referendum esse, iudicat laudatus BOEHMER dict. cap. II. §. 3. qua propter HARTM. PISTOR. Lib. II. Qu. 48. CARPZOV. de oner. va-

fall. feud. Dec. II. pos. 1. n. 43. MAIER. Synt. Iur. feud. C. XXV. p. 765. VVLTEI. de Feud. L. I. c. 10. n. 70. STRVV. Synt. Iur. feud. C. XIV. aph. 23. STRYK. de obligat. feud. consens. munit. C. IV. n. 9. reprehendit. Eadem ratione egomet ista dignus videbar censura, qui olim in Disput. de feud. consolidat. temporar. §. XLIV. in fin. docui, ob debita, pro quibus domini consensu feudum est oppignorum, dominum possessorem vi hypothecae actione reali conueniri posse, et praeterea ex vera conventionem, ob consensum in oppignorationem, obligatum videri. Quemadmodum vero d. l. non de omni debito, pro quo feudum obligatum, sed de debitis clientelariis, ad quorum solutionem omnis feudi successor ex quasi contractu deuincitur, mihi est fermo, vbi consensus in hypothecam, quasi obligationem in veram transformare videtur obligationem: ita mentem meam, qua ratione dominus, sicque agnati et simul inuestiti, ex solo consensu in oppignorationem actione personali conueniri nequeant, abunde aperui in Disp. d. hypothec. feud. absque consensu agnator. et simul inuestiti. subsistent. §. XXIIX. Eandemque fouent sententiam Doctores a BOEHMERO notati, qui omnes de iure reali hypothecae contra dominum valente agunt, de quo inter omnes constat, actionem hypothecariam non nisi ad auocandam tendere possessionem. l. 66. de Euict. Certo igitur est certius, dominum, nec minus agnatos et simul inuestitos, ob debitum, quod ita comparatum non est, vt ad illius praestationem quilibet feudi successor singularis lege vel consuetudine obstringatur, siquidem pro eo feudum pignori supponatur, per consensum in oppignorationem istam non inire obligationem, quae actionem producat personalem, sed solum ius hypothecae vires suas contra eos exserere. Quae thesis pra-

praemittenda et stabilienda fuit, quia faciliorem reddit resolutionem quaestionis, alias difficilis, *an et quae ratione hypotheca feudalis per confusionem* (quae fit, quando vna eademque persona in creditoris et debitoris iura succedit,) *extincta, post temporis intervallum reuiuiscat?* Ad quam vt solide et accurate respondeamus, inter *debita vasalli haereditaria*, et *debita feudi*, caute distinguamus oportet. *Debita vasalli* vocantur, ob quae, si hypotheca deficiat, non omnis, in feudum successurus, sed tantum debitor eiusque haeredes conueniri possunt. *Debita feudi* vero duplicis sunt generis, alia in *sensu lato*, pro quibus nempe beneficium pignori subiicitur, et ob quae, deficiente hypotheca, non contra tertium possessorem, sed solummodo contra debitorem et haeredes locum inuenit actio; alia in *sensu stricto*, quae vi legis vel consuetudinis quemlibet successorem, etsi debitoris haeres non sit, neque clientela sit oppignorata, vel simpliciter, vel saltem in subsidium, ob allodii penuriam, comitantur, qualis obligatio quasi contractibus accensetur, et actionem producit personalem, quae tamen instar actionis in rem scriptae est, dum quemuis sequitur possessorem. HARTM. PISTOR. *L. II. Qu. 37. n. 9.* CARPZOV *d. oner. vasall. feudal. Dec. I. posf. 7. seq.* HORN *Iprud. feud. C. XXI. §. 1. 2. 3.* STRVV *Synt. Iur. feud. cap. XIV. aph. 3. seqq.* Quia *debita vasalli haereditaria* tantum personam ipsius, et haeredes, non aequae successores singulares, quales sunt dominus, agnati et simul inuestiti, qui non facti debitoris haeredes, afficiunt, inde, licet eorum causa beneficium consensu domini, agnatorum et simul inuestitorum pignori datum sit, vt propterea in *sensu lato* ad debita feudalia referantur, quod si tamen hypotheca feudalis pro iis constituta per confusionem sit extincta, ea, postquam deinde agnati,

VIII

agnati, vel simul inuestiti in feudum antea oppignoratum succedunt, vel idem ad dominum reuertitur, non reuiuiscit. Finge: Titius nomen emit haereditarium, quod vxor ipsius debet, quodque iure hypothecae, domini et agnatorum vel simul inuestitorum consensu confirmatae, inhaeret clientelae vxoris, domino in nominis et hypothecae cessionem consentiente. Liberi ex isto descendentes matrimonio, tam patris creditoris, quam matris debitoris sunt haeredes, quapropter crediti et debiti fit confusio. Eis sine prole diem obeuntibus supremum, beneficium ad simul inuestitum dominumue transit. Haeres allodialis vasalli ultimo defuncti, ob nomen a Titio emtum, actione experitur hypothecaria contra simul inuestitum, vel dominum, feudi possessorem, qui exceptionem confusionis obiicit, vnde quaestio exoritur, an ea locum inueniat? Aientem, quam propugnamus, sententiam, suam facit *AUTOR exceptionis et duplicae in actis iudicialibus Friderici Caroli de Boerstell, contra Fridericam Wilhelminam liberam Dominam de Seckendorff, anno 1737. impressis fol. 19. seq. et pag. 36. seq.* Frustra inter vasalli patrimonium feudale, et allodiale distinguit illius aduersarius, qui potius hoc gladio ipse iugulatur. Vtique nomen, pro quo feudum obligatur, res est principalis, per se subsistens, et ad allodium pertinens creditoris, a feudo multo magis separandum, quo magis ius pignoris accessorium, quamuis rem adficiat beneficiariam, in pleno creditoris est dominio, et hinc allodiale. Vt igitur simul inuestitus, qui decessoris haeres non est, in obligationem ex contractu profluentem non succedit, quoniam, ut supra probauimus, per consensum in hypothecam non contraxit, ita obligatio ista non reuocabiliter, sed perpetuo haereditem sequitur allodiale. Qui cum simul haeres est credi-

creditoris, nunquam desinit confusio debiti et crediti. Quem admodum vero, durante confusione, *τὸ* principale, nimirum obligatio debitoris non reuiuiscit: ita quoque *τὸ* accessorium, veluti ius hypothecae, haud reuiuiscere possit, necesse est. Obiicis, vasallum clientelam non possidere iure irreuocabili, et ius confusione sublatum reuiuiscere, quoties cessat qualitas, ob quam confusa est obligatio, *arg. l. 7. C. de pact.* vasallum igitur in feudum obligatum succedentem, creditoris et debitoris recipere qualitatem reuocabiliter, feudo ad alium delato successorem, qualitatem istam cessare, idcirco reuiuiscere hypothecam, et, licet obligatio personalis non reuiuiscat, obligationem tamen realem sine ea subsistere, *l. 38. §. fin. d. solut.* hinc optimo iure restaurari. Immo vero falsum petitur principium, quasi possessio feudi reuocabilis omnem confusionem reuocabilem efficiat. Quin potius vasallo defuncto iura creditoris et debitoris, quae in ipso concurrebant, haeres ipsius allodialis irreuocabiliter continuat, sicubi debitum ita comparatum non est, ut tertius feudi possessor in obligationem succedat personalem, adeoque debitoris faciem assumat. Hinc in aprico est, obligationem istam ex cineribus suis nullo vnquam tempore reuocari, et fallaciam aduersae argumentationis in hoc vnico consistere, quo adstruitur, interemta licet personali obligatione, etiamnum obligationem realem existere posse et reuiuiscere. Iam vero, quia pignus in securitatem crediti datur, sua sequitur sponte, ius hypothecae non principale esse et per se subsistens, sed accessorium et referens, quod sine credito, veluti relato, concipi nequit. *l. 5. pr. d. pignor. et hypothec.* Inde obligationem personalem, quae principalis est, extinctam, non potest non accessorius hypothecae nexus sequi. *l. 178. d. R. I.* Ait V L P I A N V S,

B

liberari

X

liberari et finire pignus, quacunque ratione obligatio eius fuerit finita. *l. 6. pr. quib. mod. pign. vel hypoth. solu.* Quod sicuti vel ipso iure fit, verbi causa per solutionem, *d. l. 6. pr.* vel ope exceptionis, vt, si debitor iurauerit deferente creditore, *se dare non oportere, l. 13. Eod.* ita regula est, in omnibus speciebus liberationum etiam accessiones liberari, puta, adpromissores, hypothecas, pignora. *l. 43. d. solu.* Quam regulam adeo veram dicit GIPHANIVS *explanat. difficilior. leg. Cod. Iustin. ad l. 2. C. d. luit. pignor. p. 389.* vt nulla illius exceptio reperiri facile possit. Quemadmodum ergo nullum pignus vel incipere, vel durare potest, vbi nullum ab inito fuit, aut ex post facto sublatum est debitum: ita, obligatione principali interempta, neque reuiuifcente, pignus, vel hypotheca illi accedens reuiuifcere nequit. Minus recte ex *d. l. 38. §. fin. d. solu.* deducitur, durare pignus, etsi obligatio principalis ex postfacto cesset. Nam quando fideiussor apud creditorem pignus in suam obligationem dedit, haec obligatio realis non solum obligationi fideiussoris, sed et per consequentiam obligationi debitoris principalis, pro quo fideiussum est, accedit. Vnde tum, quando fideiussor debitorem principalem haeredem instituit, non est mirum, hunc ex causa fideiussoria non teneri, et nihilominus pignus manere obligatum. *d. l. 38. §. fin.* Grauius mouere videtur dubium *l. 2. C. d. luit. pignor.* vbi Imperator GORDIANVS ait: *intelligere debes, vincula pignoris durare, personali actione subnota.* Quae dispositio impulit NEGVSA NTIVM *d. pignor. Part. VI. Membr. 2. n. 5. seq. in corpore selector. tractat. d. pignor. et hypothec. p. 154.* vt regulam formaret, sublata licet actione personali, nihilominus manere hypothecariam, quia, licet a principio non possit constitui hypothecaria sine principali obli-

obligatione, tamen, postquam semel constituta, possit reparari a principali. Quam regulam porro confirmat argumento *l. 3. l. 7. C. d. praescr. 30. vel 40. annor.* quibus in locis, cum actio personalis praescriptione 30. annorum extinguatur, hypothecaria tamen aduersus debitorem, aut eius haeredes, non nisi 40. annorum silentio dicitur finiri. Nec minus prouocat ad *l. 59. ff. ad SCt. Trebell.* vbi, personali licet actione per confusionem sublata, pignus tamen, siue actio hypothecaria durat. Eandem fouet sententiam CUIACIUS ad tit. *Cod. de luit. pignor. Tom. IX. Operum p. 1235. seq. edition. Neapolit.* qui ulterius adducit *l. 1. C. d. tit. de luit. pignor.* qua dicitur, manere pignus, licet ex duobus cohaeredibus alter pro sua parte soluerit creditori, quemadmodum *l. 27. d. pignor.* et *l. 30. §. 1. ad L. Aquil.* probari putat, eum, qui non vitio causae, sed sua culpa actionem personalem perdidit, non etiam amittere actionem hypothecariam. Quae argumenta etsi parum curet GIPHANIUS *d. l. ad singula* respondens: attamen *d. l. 2. C. de luit. pignor.* tantopere ipsi crucem figit, vt lectionem vendit vitiosam, et particulam *non* per incuriam scribentis omissam esse, legendumque arbitretur: *intelligere debes, vincula pignoris non durare, personali actione subnota.* Mihi neque allegata argumenta, neque affirmatiua *d. l. 2. C. de luit. pignor.* lectio crucem figunt. Ipsa lex citata *59. ad SCtum Trebellianum*, ad quam CUIACIUS perinde, atque NEGVSANTIUS, alique sequaces prouocant, facilem omnis dubii suppeditat resolutionem. Ex qua oppido patet, pignus non durare, vel reuiuiscere, nisi obligatio principalis debitoris, minimum naturalis adsit, quae aequae pignora recipit, ac fideiussores. *l. 5. d. pignor. l. 6. §. 1. d. fideiussor.* Vnde vnica distinctio inter obligationem personalem, et huius effectum, actionem per-

XII

sonalem, omnem aduersae sententiae vim explodit. Vti notissimum est, obligationem naturalem secundum ius Romanum in foro ciuili non producere actionem: ita lubentissime concedo, vincula pignoris durare, submota actione personali, at strenue nego, durare pignoris vincula, obligatione personali, etiam naturali penitus submota. Etsi effectus iste obligationis personalis, qui in actione consistit ciuili, ex post facto cessare possit: non tamen sequitur, ipsam obligationem aliosque eius effectus ciuiles, veluti ius hypothecae, cessare. Ipsa si cesset obligatio, et ne quidem naturalis supersit, vel reuiuiscat, omnino pignoris vincula cessant. Quam regulam neque *d. l. 2. C. de luit. pignor.* neque reliqua aduersariorum argumenta euertunt. Equidem per confusionem naturalis tollitur obligatio, quia per naturam fieri nequit, vt idem sit creditor et debitor, vel quis sui ipsius debitor esse possit. *l. 75. de solut.* Etsi vero hoc modo omnis sublata sit obligatio, neque ob subtilem legum Romanarum rationem certo casu obligatio ciuilis reuiuiscat, nihil tamen impedit, ne obligatio reuiuiscat naturalis, et cum ea ius hypothecae, effectum in foro habens ciuili, quamuis ex obligatione naturali reuiuifcente actio personalis institui nequeat. Qualis species occurrit in *l. 59. ad SCt. Trebell.* Eademque ratione fieri potest, vt, actione personali praescripta, vel quoque culpa actoris amissa, adhuc duret actio hypothecaria, quia obligatio naturalis neque praescripta, neque amissa est, vt taceam, nequidem ex *d. l. 27. de pignor.* et *l. 30. §. 1. ad L. Aquil.* probari, quod *CVIACIVS* probare intendit, recte id monente *GIPHANIO d. l.* Tum non quidem nego, alterum ex cohaeredibus creditori pro sua parte soluentem ab omni actione personali liberum esse, neque tamen pignus pro ea parte liberari. *d. l. 1. C. d.*

C. d. luit. pignor. Id vero fit ex eo, quod personalis obligatio pro parte alterius haeredis non soluentis est salua, et caussa pignoris est indiuisa. *l. 65. d. Euiction.* Quapropter fiat sententia, hypothecam feudi pro debito vasalli haereditario constitutam et confusione extinctam, feudo ad dominum, agnatum vel simul inuestitum delato, non reuiuiscere, quia cessat obligatio personalis, quae ius pignoris cessare facit. Aliud obtinet in debitis feudalibus *stricte* sic dictis, vbi personalis actio contra dominum, agnatum aut simul inuestitum ex contractu vel quasi obligatos locum habet, maioris securitatis caussa vero creditor insimul de hypotheca in feudo sibi prospexit. Verbi caussa, marito in meliorationem feudi vxorii impensas faciente, vel residuum pretii, quo beneficium emptum est, soluente, non solum vxor, sed et quilibet in feudum succedens, siue sit dominus, siue agnatus, siue simul inuestitus, ad eiusmodi debitum refundendum obligatur. *II. F. 28. §. si vasallus. II. F. 8. §. e contravio.* CONSTIT. EL. SAX. *46. P. II.* Quod et ad eum casum, quando vasallus ipse soluit residuum pretii, quo feudum emptum, extendit, et praeiudicio confirmat *HORN Decad. Obs. feud. c. IX.* Tum enim contra successorem actio personalis, et quidem actio utilis negotiorum gestorum locum habet. *HORN Iprud. feud. C. XXI. §. 5.* Iam sime, ob eiusmodi debitum feudale beneficium vxoris insuper consensu domini, agnatorum et simul inuestitorum pignori subiectum esse. Liberi, patris creditoris haeredes facti, et in matris debitoribus succedentes feudum, ratione patris sunt creditores, et ratione feudi materni sibi debent. Iis defunctis, et beneficio ad simul inuestitum, agnatum, dominumue deuoluto, eorundem haeres allodialis sibi debere desinit, quia non possidet clientelam, ob quam antecessores sibi debebant. Hinc in

XIV

persona noui possessoris, uerbi causa simul inuestiti, obligatio personalis reuiuiscit, non secus, ac creditor, sui haeres debitoris, simulac alteri alicui haereditatem uendit, debitoris respectum, quem ut haeres gessit, exiit, adeoque, quod sibi ut creditori defuncti debebatur, ab emtore haereditatis, nunc debitoris locum occupante, eoque ipso, ut debitum reuiuiscat, efficiente, recte petit. *l. 2. §. 18. d. haered. uel act. uendit.* Istiusmodi petitioni igitur si ius accedat hypothecae, tum hoc, principale suum sequens, ad pristinum reuertitur vigorem, ut recte in simili specie ICTi Vitebergenses cum ICTis lenensibus contra Scabinos Lipsienses responderunt, teste BEYERO *ad Inst. L. III. tit. 30. pos. 36. lit. x.*

Non diutius in hac re morabor. Nam commendandus est
Vir praecclarissimus

M. ANDREAS WAGNER

qui in hac vrbe natus est anno huius seculi uigesimo septimo, parentes habens optimos, D. THOMAM WAGNER, Potentissimo Poloniarum Regi, et Principi Saxoniae Electori quondam a consiliis commissionum, nec non circuli ac praefecturae Lipsiensis praefectum iuridicum, matrem uero, CHRISTIANAM SOPHIAM, LEONHARDI BAUDISII, IurivmDoctōris, et sua aetate primi inter Praetores Lipsiae urbanos, filiam. Domi primum prouida parentis uoluntate a praecepto-ribus idoneis litterarum et artium liberalium rudimenta didicit, inter quos TAVBNERVS artium magister, et hoc tempore Gymnasii Goerlicensis Subrektor, eam in ipso erudiendo probauit fidem, idque studium, ut ipse caram sibi semper et gratam eius rei memoriam nunquam ex animo discessuram esse arbitrarerur.

bitraretur. Ipsum deinde optimo orbatum parente, omni tempore tanto prosequuti sunt amore summe reuerendus IOECHER, et affinis optime merens, VATER, vt singulari eorum cura, nec non beneuolentia ERNESTI, cuius institutione et doctrina in omni litterarum elegantiorum ambitu per sex profecit annos, ornatus et adiutus, iacturam, quam fecerat, sentiret minus. Id quod pio gratissimoque animo lubens meritoque agnoscit et profitetur, semperque se agniturum et professurum esse promittit. Ad nostram accessit academiam anno huius seculi quadragesimo sexto, mox doctore in omni vsus philosophia GLOECKNERO, antiquo et integro amico, optime de se merito. In mathesi HEINSIO adfuit auditor, in excolendis humanitatis studiis CHRISTIO, ERNESTIO et GELBERTO. Historias ipsum docuerunt IOECHER et LEICHE. In absoluendo iurisprudentiae studio, praeter me, sectatus est PETERMANNVM, STIEGLITZIVM senatorem, et WIESENHAVERVM. Quorum in se merita et beneuolentiam grati memoria animi prosequitur. Vt rationem redderet studiorum, praeter epistolam, *de seruis poenae*, ad STIEGLITZIVM I. V. D. et senatorem scriptam, subiecit eruditorum examini dissertationem *de expeditione L. Domitii Abenobarbi in Germania trans Albim*, quam praefide IOECHERO anno CIOCCXLVIII. publice defendit. Anno sequenti summos in philosophia consequutus honores, Goettingam se contulit, quamque ibi GEBAVERI, AYRERI, BOEHMERI, SCHMAVSII et THOMPSONII perspexit beneuolentiam, fidem ac doctrinam, gratum summa animi recordatur laetitia, et publice praedicat. Postquam anno CIOCCCL. rediit Lipsiam, a collegio nostro ad consuetum pro prima laurea admissus est tentamen, omnino dignus iudicatus,

AKTH 2074 X 2255852

XVI

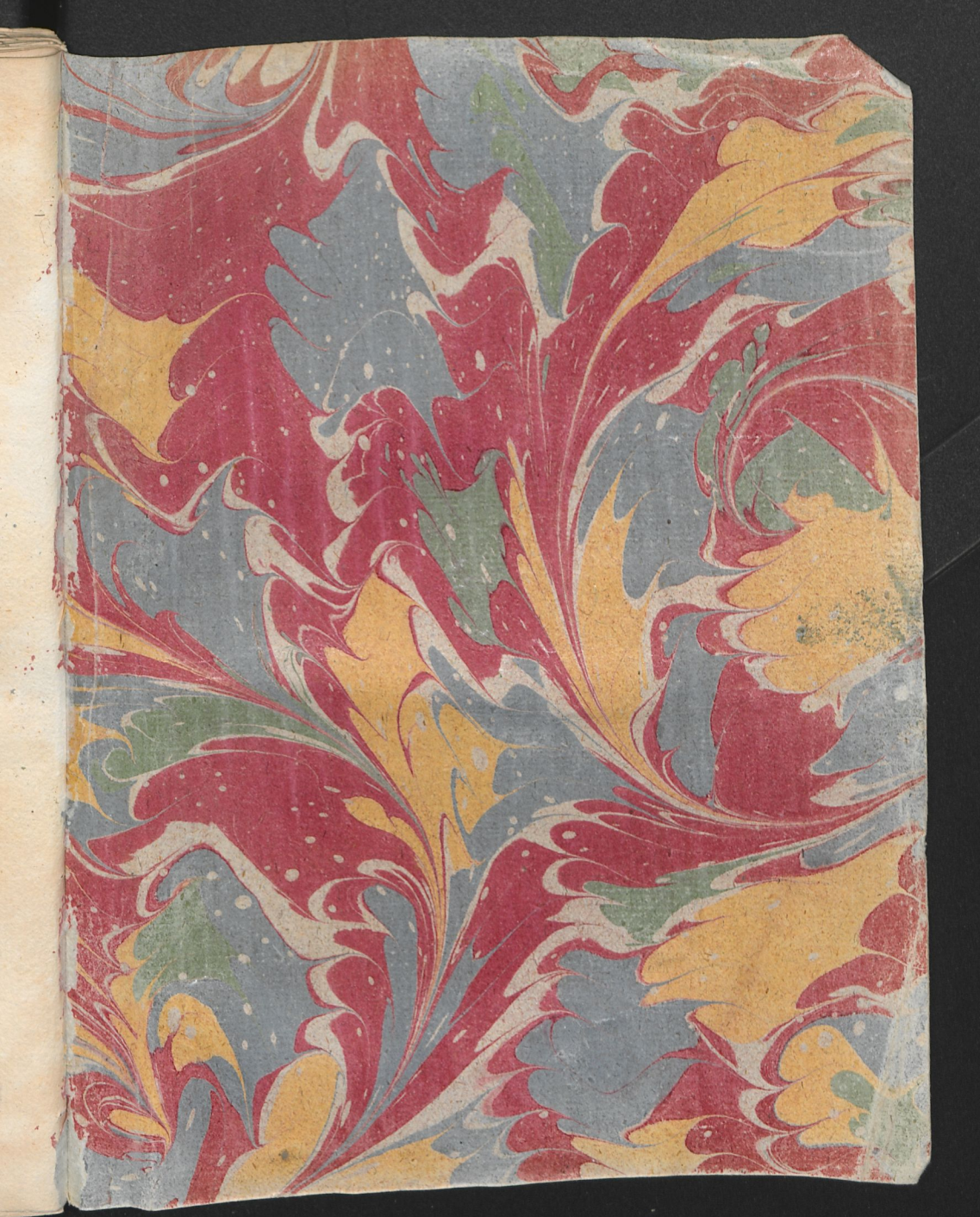
tus, qui non solum in forum prodiret, sed et summos in iure ambitet honores. Facultate igitur causas orandi a Potentissimo Rege nostro impetrata, attigit forum, seque tradidit totum iurisprudentiae, quam vocant, iudiciali. Nunc in altero, quod cum ipso suscepimus, examine talem se praestitit, qualem ordo noster ad Doctoris titulum et honorem consequendum perquam habilem iudicavit. Cuius rei causa futuro die II. August. in auditorio ICtorum hora secunda pomeridiana lectionem habebit cursoriam ad l. 4. C. d. leg. Aquil. die sequenti vero Disputationem inauguralem, eamque posteriorem iuris publici, de distinctione territoriorum Imperii in clausa et non clausa, sine Praefide defendet. Quo facto collega amantissimus, GUSTAVVS HENRICVS MYLIVS, Potentissimo Poloniarum Regi ac Electori Saxoniae a consiliis appellationum, curiae supremae prouincialis Lipsiensis assessor, et ordinis nostri senior, vi potestatis a me vice Cancellarii acceptae, ipsi iura ac priuilegia Doctoris in vtroque iure, excepta spe ad sessionem et votum in nostro collegio adspirandi, largietur. Ad quam panegyricum, RECTOREM ACADEMIAE MAGNIFICVM, ILLUSTRISSIMOS COMITES, vtriusque reipublicae proceres, vt et generosissimos nobilissimosque Academiae ciues, praesentia sua condecorandam, qua decet observantia, rogo atque inuito. Dabam Lipsiae die domin. 9. post festum Trinitatis, Anno CIOIOCCII.

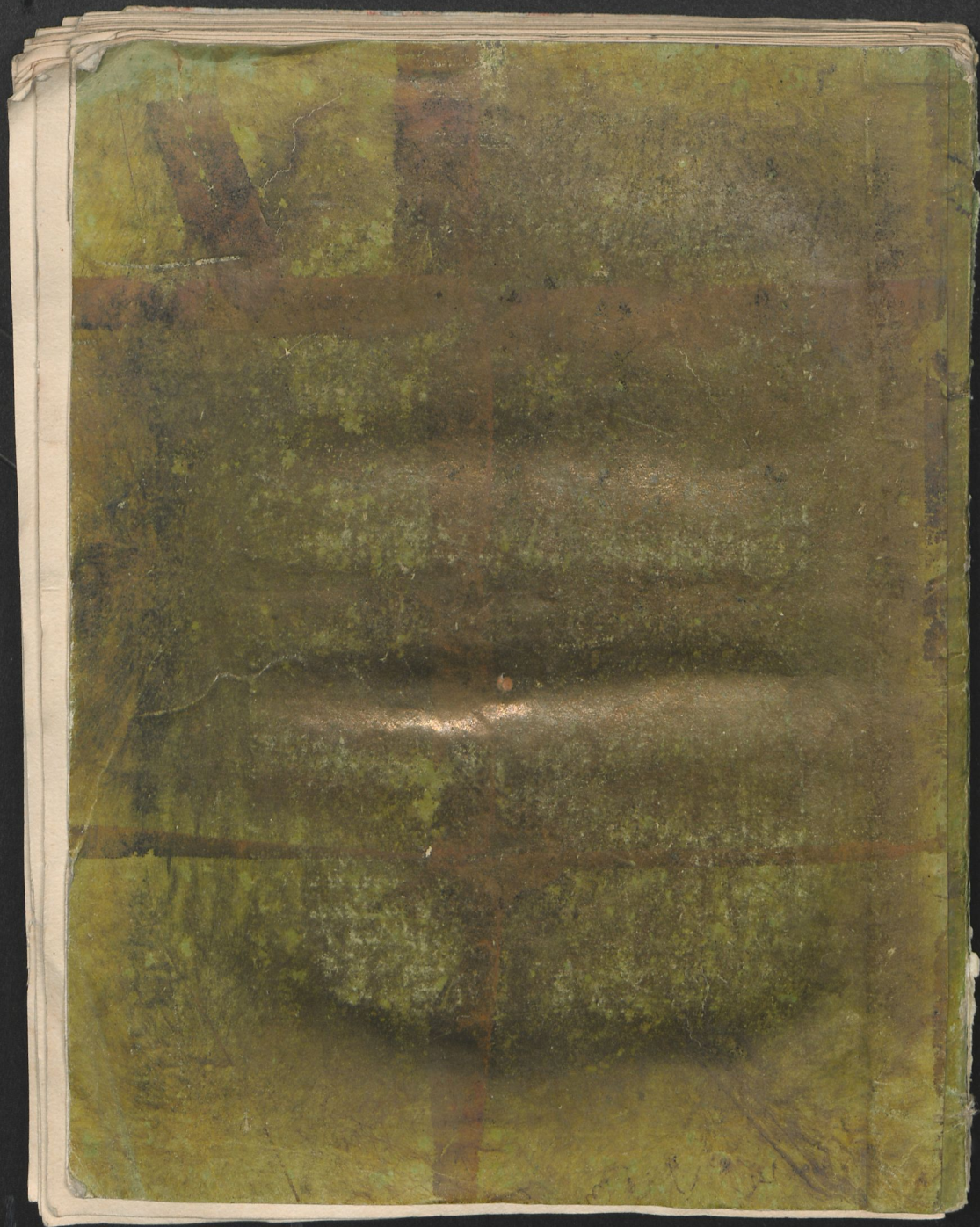
L I P S I A E

EX OFFICINA LANGENHEMIANA

MC

M, II, 141.

37, 23.

[=475, 23]

ANDREAE WAGNERI
LL. AA. ET I. V. D.
DE
DISTINCTIONE
TERRITORIORVM
IMPERII
IN CLAUSA ET NON CLAUSA
DISPUTATIONES DVAE

ALTERA
AMPLISS. ORDINIS PHILOSOPH. CONSENSV
A. D. XXVI. IVL.

ALTERA
ILL. ICTORVM ORDINIS AVCTORITATE
A. D. III. AVG. CIOIOCLII
PRO

L I C E N T I A
SVM MOS IN VTROQVE IVRE HONORES
CA P E S S E N D I
AD DISCEPTANDVM PROPOSITAE.

L I P S I A E
EX OFFICINA LANGENHEMIANA.

